

STRATÉGIA

A HARGITA MEGYEI MŰEMLÉKVÉDELEM SZÁMÁRA

STRATEGIA

DE PROTECȚIA MONUMENTELOR ISTORICE DIN JUDEȚUL HARGHITA

2013-2023

arh. **TÖVISSI ZSOLT**

specialist atestat MC nr. 286

STRATÉGIA
A HARGITA MEGYEI MŰEMLÉKVÉDELEM
SZÁMÁRA

TARTALOM

BEVEZETŐ

HELYZETELEMZÉS

A hargita megyei műemlékvédelem tárgya

kialakulás és datálás

tulajdonosok

tipológia

hasznosítási lehetőségek

SAJÁTOS FOGALMAK

A MŰEMLÉKVÉDELEM NEMZETKÖZI JOGI
KERETE

A MŰEMLÉKVÉDELEM HAZAI JOGI KERETE

Épített örökségre vonatkozó törvénykezés

A témára vonatkozó jogszabályok

A témát érintő jogszabályok

AZ INTÉZMÉNYESÍTETT MŰEMLÉKVÉDELEM

ROMÁNIAI RENDSZERE

A HMT MŰEMLÉKVÉDELEM TÁMOGATÓ

TEVÉKENYSÉGE

A MŰEMLÉKEK ALAPVETŐ PROBLÉMÁI,

TÜKRÖZŐDÉS A KÖZTUDATBAN

a műemlékvédelem lépcsőfokai

a kutatás szakaszai

SWOT ANALÍZIS

MEGYEI MŰEMLÉKVÉDELMI STRATÉGIA

A jövőkép fontossága

hosszú távú jövőkép

rövid távú prioritás

Stratégiai célok

FEJLESZTÉSI JAVASLATOK

összhangban a kulturális stratégiával

PRIORITÁSOK ÉS PROGRAMCSOMAGOK

STRATÉGIAÉRVÉNYESÍTÉSI PROGRAMOK

KIEMELT PROGRAMOK MODELLJE

STRATEGIA
DE PROTECȚIA MONUMENTELOR
ISTORICE DIN JUDEȚUL HARGHITA

CUPRINS

INTRODUCERE

ANALIZA SITUAȚIEI

Obiectul protecȚiei monumentelor din HR

formare și datare

proprietari

tipologie

posibilități de valorificare

NOȚIUNI SPECIFICE

CADRUL JURIDIC INTERNAȚIONAL

AL PROTECȚIEI MONUMENTELOR

CADRUL JURIDIC ROMÂN AL PROTECȚIEI

DE MONUMENTE

Codul patrimoniului construit

Reglementări directe

reglementări incidente

SISTEMUL INSTITUȚIONAL AL PROTEJĂRII

MONUMENTELOR ISTORICE

SUSȚINEREA PROTEJĂRII DE CĂTRE CJHR A

MONUMENTELOR ISTORICE

PROBLEMELE FUNDAMENTALE,

OGLINDIREA ÎN CONȘTIINȚA COMUNĂ

treptele protecȚiei de monumente

cercetări în protecȚia monumentelor

ANALIZA SWOT

STRATEGIA JUDEȚEANĂ DE PROTECȚIA
MONUMENTELOR

Importanța obiectivelor

obiective pe termen lung

prioritate pe termen scurt

Obiective strategice

PROPUNERI DE DEZVOLTARE

conform strategiei culturale a județului

PRIORITĂȚI ȘI PACHETE DE PROGRAME

PROGRAME DE VALIDARE A STRATEGIEI

MODELUL PROGRAMELOR MARCANTE

STRATÉGIA
A HARGITA MEGYEI MŰEMLÉKVÉDELEM
SZÁMÁRA

STRATEGIA
DE PROTEȚIA MONUMENTELOR
ISTORICE DIN JUDEȚUL HARGHITA

MELLÉKLETEK
A HARGITA MEGYEI MŰEMLÉKLISTA
HELYI KÖZIGAZGATÁSI SZINTŰ
MŰEMLÉKVÉDELEM

ANEXE
LISTA MONUMENTELOR DIN JUDEȚUL
HARGHITA
PROTEȚIA MONUMENTELOR LA NIVEL
ADMINISTRATIV LOCAL

STRATÉGIA

A HARGITA MEGYEI MŰEMLÉKVÉDELEM SZÁMÁRA

BEVEZETŐ

2008-ban, a román államelnök tájékoztatására, felelős építészek csoportja, a Román Építészakadémiának akkori elnöke, Șerban Sturdza vezetésével írták az alábbi figyelmeztető felhívást, mely sajnos azóta sem veszítette aktualitását. Lényegre törő megfogalmazásait mottó gyanánt idézzük. „A 20. század utolsó évtizedeiben, a gazdasági fejlődés és a globalizmus, a marginalizálódás vagy eltűnés veszélye, mely számtalan közösséget gyötört, akárcsak a hagyományos meggyőződés és hit fokozatos eróziója, elkerülhetetlenül szükségessé tette nemzetközi szinten a helyi kulturális örökség, ennek a társadalom jövőjében betöltött szerepének újraértékelését.

Tekintve, hogy az Európai Unió egyik alapelve változatosság az egységben, életbevágóan fontos lett minden ország kulturális törekvéseivel és valóságával harmonizáló stratégiák kidolgozása. Az ENSZ és UNESCO által elfogadott „A mi kreatív változatosságunk”/”Our Creative Diversity” és „A kultúra központi helye – hozzájárulás az európai kultúra és fejlődés megvitatásához”/ “In from the Margins – A Contribution to the Debate on Culture and Development in Europe” dokumentumok forradalmasították a kultúra addigi megítélését és meghatározását.

Hargita megye műemlékvédelmi stratégiája

Strategia de protecția monumentelor istorice din jud. Harghita

STRATEGIA

DE PROTECȚIA MONUMENTELOR ISTORICE DIN JUDEȚUL HARGHITA

INTRODUCERE

În 2008, pentru informarea șefului statului român, un grup de arhitecți responsabili sub conducerea președintelui Ordinului Arhitecților din România, Șerban Sturdza, s-a întocmit documentul citat mai jos, fără ca – din păcate – să-și fi pierdut actualitatea. Considerăm drept moto formulările esențiale ale acestei avertizări.

„În ultimele decenii ale secolului al XX-lea, dezvoltarea economică și globalizarea, pericolul marginalizării și cel al dispariției cu care se confruntau numeroase comunități, precum și erodarea treptată a credințelor și convingerilor tradiționale au făcut imperios necesară reconsiderarea pe plan internațional a locului patrimoniului cultural, precum și a rolului acestuia în viitorul societăților.

Deoarece uniunea în diversitate este unul dintre principiile de bază ale Uniunii Europene, a devenit vitală formularea unor strategii armonizate cu aspirațiile și realitățile culturale ale fiecărei țări. Documentele „Diversitatea noastră creativă”/ “Our Creative Diversity”, asumat de ONU și UNESCO, și „Locul central al culturii – o contribuție la dezbaterile referitoare la cultură și dezvoltare în Europa”/ “In from the Margins – A Contribution to the Debate on Culture and Development in Europe” au revoluționat toate modurile de abordare și definire a

Egy harmadik hozzájárulás ehhez az új látásmódhoz 1999-ben, az UNESCO és a Világbank szervezte firenzei nemzetközi konferencia évében keletkezett. E konferencia záródokumentuma „A kultúra számít. Új kulturális és fenntartható fejlődési stratégiák felé” címmel, magáért beszél: „A tárgyi és szellemi kulturális örökség jövő generációk számára való mentése és védelme csakis a jelenlegi generációk gazdasági, szociális és kulturális fejlődésének tartalmas artikulációjával lehetséges. Következésképpen, a jelenlegi generációk kulturális örökségtovábbítási kapacitása /.../ attól függ, milyen hatásokkal sikerül az örökségvédelmi politikát a globális fejlődés folyamatába integrálni.” Frissebb dokumentumok, mint a Kulturális megnyilvánulások diverzitásának elősegítésére és védelmében hozott UNESCO egyezség, valamint az Európa Tanács következtetései a 2008-2010-re meghatározott Kulturális munkatervvel kapcsolatban (2008 májusa), minden tagállam számára kidolgozott, e témában koherens tevékenységek gyakorlati életbe ültetési és jelentési módszereit tartalmazzák.

Meg kell említenünk, hogy a kulturális örökségvédelem, illetve ennek nagy, fenntartható fejlesztési projektekbe illesztése terén Románia nem érvényesített meghatározó és következetesen hatékony eszközöket, sem a nemzetközi egyezségekkel összhangban, melyekhez csatlakozott, sem a hazai közérdeklődésnek megfelelően, mely a kulturális és természeti örökséget övezi.

O a treia contribuție la această nouă construcție datează din 1999, anul conferinței internaționale organizate la Florența de UNESCO și Banca Mondială. Documentul final al acesteia, „Cultura contează. Spre noi strategii referitoare la cultură și dezvoltarea durabilă”, vorbește de la sine: „Salvarea și protejarea patrimoniului cultural tangibil și intangibil pentru generațiile viitoare pot avea loc doar printr-o articulare consistentă cu dezvoltarea economică, socială și culturală a generațiilor actuale. Prin urmare, capacitatea generațiilor actuale de a transmite patrimoniul cultural /.../ va depinde de integrarea adecvată a politicilor referitoare la patrimoniul cultural în procesul dezvoltării globale”. Documente recente, Convenția UNESCO asupra protecției și promovării diversității expresiilor culturale și Concluziile Consiliului Uniunii Europene în legătură cu Planul de lucru pentru cultură 2008-2010 (mai 2008), stabilesc modalitățile practice de aplicare și raportare, de către fiecare stat, a unor acțiuni coerente în domeniu. Trebuie constatat faptul că, în ceea ce privește protejarea patrimoniului cultural și integrarea sa în marile proiecte de dezvoltare durabilă, România nu a pus în aplicare cu determinare și consecvență măsuri eficiente, în conformitate cu prevederile convențiilor internaționale la care a aderat și cu interesul public pe care îl reprezintă patrimoniul cultural și natural. Rezultatul care se poate observa este o pierdere accelerată și irecuperabilă a patrimoniului. Această stare de fapt are

Ennek észlelhető eredménye a kulturális örökség gyors és visszafordíthatatlan elvesztése. Ez a tényállás mai és történeti okokra vezethető vissza.

A fő okok közt említhetjük a kommunista rendszer vad kulturális örökségpusztító politikáját, mely a vonatkozó törvénykezés megcsonkítását, a műemlékvédelem, helyreállítás és konzerválás intézményeinek felszámolását eredményezte. Abból az időszakból maradt fenn valószínűleg a romboló gesztusok laza, de elítélendő felelőtlensége, a hatóságok közönye, a helyi közösségek beletörődése, nemtörődömsége.

Ami az 1989 utáni Romániának végképp hiányzott, az a felelős hatóságok koherens magatartása, mely egyben jogi alapot adott volna annak a felismerésnek, hogy a kulturális és természeti örökség nemzeti prioritás; illetve a védelmi, restaurálási, konzerválási tevékenység számára a szükséges pénzügyi támogatást megadó politikai döntés felelősségvállalása.

A hazai kulturális és természeti örökség vészhelyzetében súlyosbító tényező a gazdasági növekedéssel kialakuló ingatlanbefektetési nyomás, illetve az ezzel járó ellenőrizetlen fejlesztés, mely a ceaușescui rombolások után még fennmaradó értékek pusztulását eredményezi. Ezek a történeti városközpontok, a védett építészeti övezetek, a régészeti lelőhelyek, a hagyományos falusi építészet, a természetvédelmi helyszínek és rezervátumok, a tájak és a hozzájuk vezető útvonalak. Ezek pusztulását egy – a

deopotrivă cauze istorice și recente.

Printre cauzele principale se numără politica sălbatică de distrugere a patrimoniului cultural dusă de regimul comunist, care a inclus mutilarea legislației domeniului și desființarea instituțiilor de protecție, restaurare și conservare. Din acea perioadă au rămas, probabil, o ușurință condamabilă a gestului demolator, indiferența autorităților, resemnarea și nepăsarea comunităților locale.

Ceea ce a lipsit României după 1989 a fost o atitudine coerentă din partea autorităților responsabile, care ar fi presupus recunoașterea, inclusiv juridică, a faptului că patrimoniul cultural și cel natural reprezintă o prioritate națională, precum și asumarea deciziei și responsabilității politice de a acorda protecției, restaurării și conservării patrimoniului considerația și sprijinul financiar necesar.

Factorul agravant pentru pericolul în care se află patrimoniul construit și natural din România îl constituie însă, o dată cu creșterea economică, presiunea investițiilor imobiliare și a dezvoltărilor necontrolate, care antrenează distrugerea a ceea ce a mai rămas intact după demolările ceaușiste: centrele istorice ale orașelor, zonele de arhitectură protejată, siturile arheologice, arhitectura rurală tradițională, siturile și rezervațiile naturale, peisajele și căile de acces la acestea. Aceste distrugereri sunt favorizate de menținerea – sub pretextul încurajării dezvoltării – a unei legislații extrem de permissive în domeniile urbanismului, amenajării teritoriului, protejării mediului și a patrimoniului istoric.

fejlesztés bátorítását ürügyként használó-nagyon megengedő urbanisztikai, területrendezési, környezetvédelmi és műemlékvédelmi törvénykezés segíti. Az épített és természeti örökség pusztítása vagy leromlása Románia polgárainak memória- és kulturális identitásvesztését eredményezi, vagyis azt, hogy ez a lakosság már nem lesz képes továbbadni ezt az örökséget az utókornak.

Románia tartós jövőjének építése nem valósulhat meg anélkül, hogy fejlesztési stratégiájába beépülne és eképpen érvényesülne a számára legértékesebb – kulturális és természeti patrimoniuma. Mindezek pusztulása és mellőzése egyben az európai unió-tag Románia, Európa kulturális diverzitásához való hozzájárulásának visszafordíthatatlan elszegényedését is jelentené.

Jelenleg ...miután Románia tagország lett az Európai Unióban, a Nemzeti Egységes Fejlesztési Terv 2007-2013 Kultúra-Nemzeti Örökség fejezete nem más, mint egy szöveg. Ebben a helyzetben bizottságunk prioritásnak tartja mindazokat a lépéseket, melyek megállíthatják az épített és természeti örökség pusztulását, illetve ezt követően ezek védelmét biztosító olyan stratégia megalkotását, mely Románia fő fejlesztési komponenseiként kezeli a kulturális örökséget. Ezt kifejezetten és konkrétan tárgyalni kell a minisztériumok szektorális stratégiáiban, akár csak a Fenntartható Fejlesztés Nemzeti Stratégiának idevágó fejezetében.”

Distrugerea sau degradarea patrimoniului construit și natural înseamnă dispariția memoriei și a identității culturale a cetățenilor României și, în consecință, incapacitatea de a transmite această moștenire generațiilor următoare. Edificarea unui viitor durabil nu poate avea loc fără includerea în strategiile de dezvoltare ale României și valorificarea în consecință a ceea ce are ea mai prețios – patrimoniul său cultural și natural. Distrugerea sau neglijarea acestuia înseamnă totodată sărăcirea ireversibilă a contribuției României, ca membră a Uniunii Europene, la diversitatea culturală europeană. În momentul de față, la aproape doi ani după ce România a devenit membră a Uniunii Europene, secțiunea Cultură – Patrimoniu cultural imobil și mobil din *Planul Național Unic de Dezvoltare 2007-2013* nu reprezintă deocamdată decât un text. În această situație, Comisia consideră ca fiind prioritare anumite măsuri care pot contribui la oprirea fenomenului de distrugere a patrimoniului construit și natural, urmând ca acestea să fie susținute și dezvoltate de o strategie care asumă definirea patrimoniului cultural ca o componentă majoră a dezvoltării României, și care trebuie să se reflecte explicit și concret în strategiile sectoriale ale ministerelor de resort și în capitolul referitor la dimensiunea culturală din *Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă*.¹

1 Ș. Sturdza, alții: *Patrimoniul construit și natural al României în pericol. Măsuri prioritare de protecție, Palatul Cotroceni, 2008*

Hargita megyei sajátossága a fentebb leírt krónikus helyzetnek az, hogy néhány árnyalatban eltér az országos képtől: a pénzhiány még nagyobb volt-van-lesz, így a műemlékvédelemnek tagadhatatlanul mostohább a helyzete. Nincs programszerű állami költségvetésű tevékenység, leszámítva a rövid konjunktúrát, 2008-2012 között, amikor RMDSz kulturális kormányzással a helyi érdek irányába lehetett billenteni valamennyire a műemléki pénzelosztást. Ugyanúgy nem mondható el, hogy nagy ingatlanbefektetési láz uralná a megyét, ugyanakkor a felújítások során hatalmas inkompatibilis, károsan új építőanyagbevitel tapasztalható a hagyományos történeti épített közegbe. Tehát maradnak a pénzhiány, a közöny, a helytelen értékrend, mint romboló tényezők. Nem mellékes az sem, hogy sokszor a pénzforrások elmaradása menthet meg egy hiteles műemléket a rosszindulatú, vagy hozzá nem értő beavatkozástól, vagy ahogy jobban hangzik „fejlesztéstől”; ironikus módon, a szegénység jól konzervál. Megyénk továbbra is kevésbé urbanizált régiója az országnak, s ezzel együtt járnak előnyök: a hagyományos falusi élet visszafogott jelenléte, ami természetesen kihat a gazdálkodásra, s a falukép legstabilabb elemére, a csűrök, gazdasági épületek világára. Ez, a lakóházakéval szemben, viszonylag jól konzervált. Az életmódbeli „lemaradások” további előnyei a háztáji, valamint a nadrágszíjparcellás, állatokkal végzett földművelés, állattartás legelőgazdálkodás, az ebből fakadó biodiverzitás – mind a hagyományos,

Hargita megye műemlékvédelmi stratégiája

Strategia de protecția monumentelor istorice din jud. Harghita

Situația cronică descrisă, capătă în cazul județului Harghita aspecte specifice: lipsa de fonduri a fost-este-va fi mereu mai mare decât în alte regiuni, în consecință starea activității de protejare este și mai jalnică. Nu există program coerent finanțat de stat, exceptând situația conjuncturală dintre 2008-2012, pe timpul participării UDMR la guvernare, în special la capitolul cultură, când a fost posibilă dirijarea fondurilor către monumentele din regiune. La fel, aici nu putem vorbi de existența unei presiuni exercitate de dezvoltarea imobiliară, deși cu ocazia renovărilor de clădiri, o cantitate mare de material nou, incompatibil cu cel autentic, încarcă mediul tradițional. Rămân deci factorii principali de distrugere lipsa de bani, nepăsarea, criteriile false de valori. Trebuie amintit faptul că, uneori tocmai lipsa de fonduri poate salva un monument de intervenții răuvoitoare, sau neprofesionale sub pretextul unor așa numite ”dezvoltări”; în mod ironic sărăcia conservă bine.

Județul nostru rămâne în continuare printre regiunile suburbanizate ale țării, împreună cu avantajele ce decurg din aceasta: prezența discretă a vieții tradiționale, de unde derivă și o activitate gospodărească asemănătoare, respectiv influența acestei activități asupra celei mai caracteristice elemente ale imaginii satului, lumea șurelor și a clădirilor gospodărești. Această lume, de altfel se prezintă mult mai autentică decât cea a caselor de locuit. Alte avantaje ale ”rămânerii în urmă” a modului de viață sunt gospodăria pe loturi înguste, folosirea animalelor în agricultură, creșterea

kultúrtáj értékű székely falukép erényei. Az erdőrabló tevékenység, sajnos jelen van és továbbra is pusztítja a régió tájait.

A lemaradással együtt járó előnyöket lehet megyei stratégiával kiaknázni, egy önellátó és fenntartható létmodell kiépítésében, természetesen arányosan, a globalizáció pozitívumait nem mellőzve, de a helyi értékekre építve.

Növelve a helyi értékek védelmének esélyét a jelenlegi kormánypolitikával szemben, mint az autonóm magatartásforma vállalását, meg kell említenünk a Hargita Megyei Tanács eddigi pozitív lépéseit, a már országosan is példamutató örökségvédelmi programokat.

Fontosnak tartjuk az oktatásban és nevelésben rejlő esélyt a köztudat pozitív befolyásolására, az önműködő érték és cselekvési rendszerek létrehozására megyénkben, mely kiutat mutathat más régiók számára is.

A jó műemlékvédelmi stratégia olyan irányelvek rendszere, mely a műemlékvédelmi tevékenységet prioritások mentén társadalmilag hasznos foglalkozássá teheti; a jó műemlékstratégia szervesen beépül a megyénk fenntartható fejlesztési projektjeibe. Álljon itt tehát e munka ennek a célnak rendelve.

animalelor, gospodăria pășunelor, biodiversitatea ce rezultă din aceste activități – toate laolaltă punctele forte ale imaginii tradiționale ale satului secuiesc, a peisajului cultural. Distrugerile pădurilor în schimb, din păcate își mai mențin actualitatea.

Strategia județeană este în stare să valorifice avantajele dezvoltării lente, prin construirea modelului autonom și sustenabil, bineînțeles cu integrarea avantajelor globalismului, dar bazate pe valorile locale.

Crescând protecția valorilor locale vizavi de politica iresponsabilă guvernamentală, ca forme de trăiri autonome, amintim programele susținute de CJHR care au ajuns să fie exemplare și pe plan național. Sunt foarte importante posibilitățile intrinseci ale învățământului și a educației în vederea realizării unor sisteme de valori și acționări automate, care pot da exemplu și pentru alte regiuni.

Strategia bună de protecția monumentelor este sistemul principiilor ordonatoare care, pe baza priorităților poate converta ocrotirea monumentelor în activitate lucrativă; o strategie bună se integrează organic în proiectele de dezvoltare sustenabilă ale județului nostru. Să stea deci această lucrare spre folosul acestui scop.

HELYZETELEMZÉS

A HARGITA MEGYEI MŰEMLEKVÉDELEM TÁRGYA

A műemlék fogalma jogi státus, melyet minősítési eljárás során nyer az objektum, ezt rögzíti az aktuális országos műemléki lista, a LMI 2010.

Jellegüket tekintve négy csoport létezik: I.a régészeti lelőhely, II.az építészeti műemlék, III.a köztéri műemlék, és IV. az emlékhely. Értékük alapján a listán két kategória váltakozik, az A és a B. Minden listára felvett műemléknek azonosító kódja van, mely a következő adatokat jelzi: megye-jelleg-együttes/önálló típus-értékkategória-azonosító szám.

A Hargita megyei részlistán 740 védett objektum van, mind a négy csoportból, tulajdonképpen 381, amennyiben csak az együtteseket vesszük, alkotó elemeik részletezése nélkül (pld. a templomeroő együttesét templom, és kerítőfal alkotja) **A** kategóriás az országos, nemzetközi érdekelttségű műemlék, megyénkben egyedülként UNESCO világörökségvédelem alá esik kilencedmagával a száz erődtemplomok csoportjába felvett Derzs unitárius erődtemploma.

A 740 objektumból 205 ilyen országos jelentőségű. **B** kategóriás a lokális, regionális értéket képviselő műemlék, nyilván ebből van több, 535 a listán.

Ha a piramis csúcsának képzeljük a listás műemlékek halmazát, könnyű elképzelni hogy a védelemre szoruló épített örökség-objektumok száma lokalitásuk arányában egyre több.

Hargita megye műemlékvédelmi stratégiája

Strategia de protecția monumentelor istorice din jud. Harghita

ANALIZA SITUAȚIEI

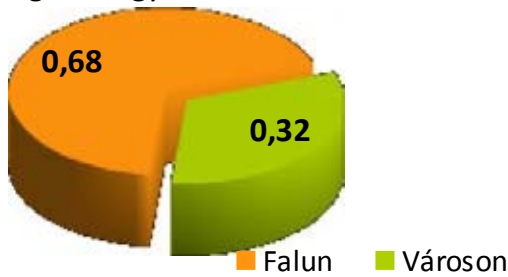
OBIECTUL PROTECȚIEI MONUMENTELOR DIN HARGHITA

Calitatea de monument este statut juridic, câștigat prin procedură de clasare, fixat de LMI 2010, actual valabil în țară. Există patru grupe după caracter: I.situri arheologice, II.monumente de arhitectură -ansamblu sau singular, III.monumente de for public, IV.monumente memoriale și funerare. După valoarea lor obiectele de pe listă sunt de două categorii: A și B. Fiecare monument de pe listă are un cod cu următoarele date: județ-caracter-tip ansamblu/singular-valoare-număr identificare.

Lista parțială a județului Harghita cuprinde 740 de obiecte individuale, din toate cele patru grupe, însemnând 381 de obiecte și ansambluri (ansamblul, la rândul lui este compus din mai multe obiecte, de ex. o biserică fortificată se compune din biserică și zid de incintă). Categoriile **A** aparțin monumente de importanță națională, sau mondială, județul HR dispune de un singur monument înscris în lista patrimoniului mondial UNESCO, biserica unitariană fortificată de la Dârjiu, în grupă cu încă 8 ansambluri săsești.

Dintre 740 obiective separate 205 aparțin categoriei A. Categoria **B** cuprinde monumentele de interes local, lista de jud. Harghita cuprinde 535 asemenea obiecte. Să ne imaginăm vârful piramidei monumentele de pe listă, astfel ne putem da ușor seama că, numărul obiectelor patrimoniale ce necesită încă protecție crește în măsura lor locală.

Hargita megye műemlékeinek eloszlása

- Régészeti lelőhelyek Hargita megyében összesen: 80

A kategóriás	B kategóriás
7	73

- Műemlékek a megyében összesen: 280

Ebből önálló épületek: 144

Épületegyüttesek: 75

Urbanisztikai együttesek: 12

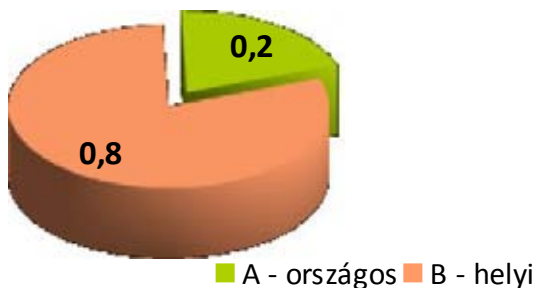
Védett faluszerkezetek: 1

Kisebb objektumok: 48

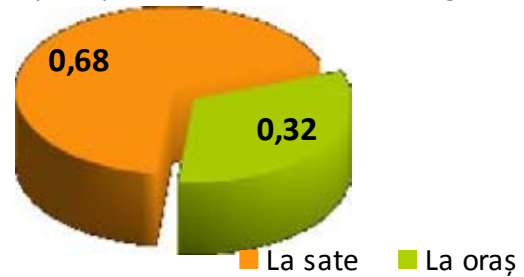
(malmok, ványolók, pavilonok, haranglábak, kapuk)

- Köztéri szobrok, emlékművek, síremlékek: 21db, ebből 6A, 15 B kategóriás, 17 falun, 4 városon

Hargita megye műemlék kategóriái

Repartiția monumentelor în Harghita

- Situri arheologice în județ, total : 80

Categoria A	Categoria B
7	73

- Monumente în județ, total: 280

Din care clădiri individuale: 144

Ansamluri: 75

Ansamluri urbanistice: 12

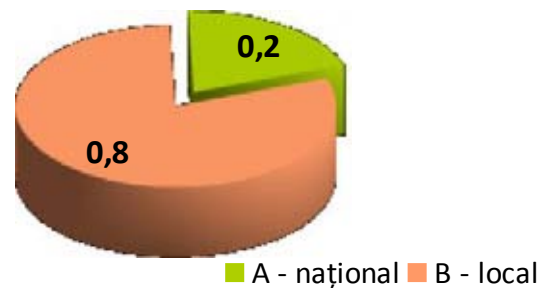
Situri rurale: 1

Obiecte mici: 48

(mori, piue, pavilioane, clopotnițe, porți)

- Monumente de for public, monumente funerare: 21, din care 6 A, 15 B, 17 la sate, 4 la oraș

Monumente în Harghita, după categorii

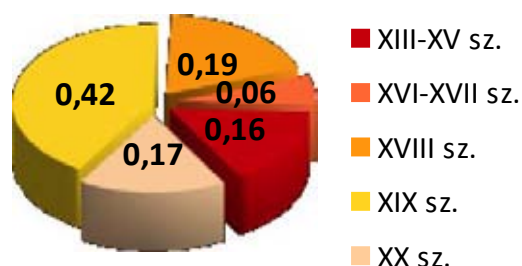
A Hargita megyei műemlékállomány jellegzetessége kiderül a listázásból: egyötöde országos jelentőségűvé nyilvánított, kétharmada falusi környezetben található, emellett a kulturális örökség alapvető jellegzetessége a hagyományos és máig konzerválódott falusi környezetek világa ami a helyi védelem bizonytalan, nehezen fenntartható kategóriájában rohamosan pusztul.

Ha karakterizálni szeretnénk a megye épített örökségét, elmondhatnánk róla, hogy nem annyira a különálló paloták, kastélyok és kúriák, mint inkább a szegénység által még konzervált faluszerkezetek, faluképek és kultúrtájak világa ez.

Caracteristicile principale ale monumentelor reies din liste: o cincime de importanță națională, două treimi în mediu rural, pe lângă care se poate pronunța că, lumea conservată de sărăcie a imaginii satului tradițional dă trăsătura de bază a patrimoniului; această valoare se degradează lent, profitând doar de o protecție locală nesigură.

Caracterizând patrimoniul construit al județului putem afirma că, nu atât castele și conace alcătuiesc masa definitorie a domeniului, cât structurile și imaginile de sate și peisaje culturale, conservate de sărăcie.

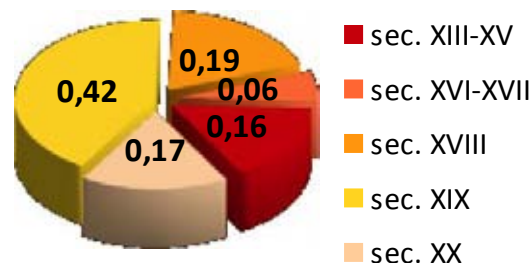
Hargita megye műemléki datálása

KIALAKULÁS ÉS DATÁLÁS

Az utóbbi helyreállítási munkálatokhoz rendelt régészeti, és falkutatásokkal (Botár I., Fehér J.) ez a kép árnyalódik, több egyházi épületről kiderül, hogy első alapfalai, átépített elemei a XII századra tehetők.

Datarea monumentelor din Harghita

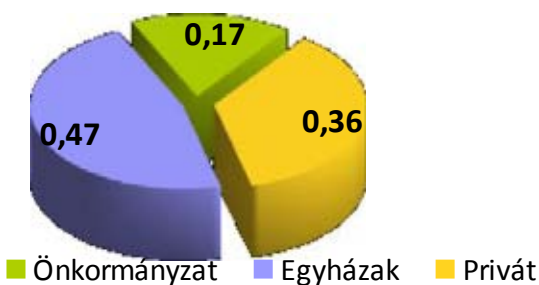
FORMARE ȘI DATARE

În urma cercetărilor arheologice și studiile de parament conexe reabilitărilor din ultima vreme (Botár I., Fehér J.), imaginea se redesează, mai multe monumente ascund elemente datate chiar din sec. XII.

TULAJDONOSOK

A listás épített örökség többségében egyházi tulajdonban van, de akad már visszaszolgáltatott, magánszemélyi is. A legkisebb hányadot az önkormányzati tulajdonú műemlékek teszik ki.

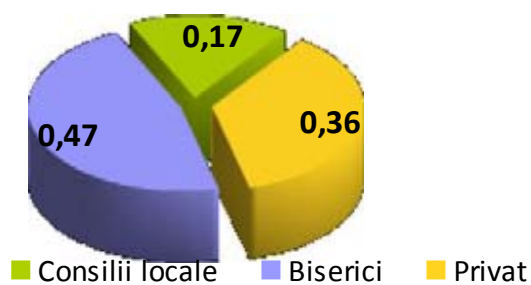
Hargita megye műemléktulajdonosai

PROPRIETARI

Majoritatea patrimoniului listat aparține bisericilor, dar găsim obiective retrocedate persoanelor fizice. Cea mai mică parte reprezintă monumentele aflate în proprietate consiliilor locale.

Proprietari ai monumentelor din HR

TIPOLÓGIA

Hargita megye műemlékállományának nagyobb részét a **templomok** és ezekhez tartozó épületek együttese teszi ki. Második helyen szerepelnek a **falusi gazdaságok**, szintén együtteseket képezve, illetve a kúriák és **városi házak**.

Majd következnek a nagy **középületek** illetve a **városi együttesek**.

A sor technikátörténeti objektumokkal, **emlékművekkel** zárul.

Ide tartozik megjegyezni, noha e kategória nem listázott műemlék, hogy a leginkább védelemre szoruló patrimoniális érték a kultúrtáj rangú hagyományos falukép, melyből a megyében még az erózió ellenére is igen sok van.

Általános a műemlékekről alkotott hiányos képünk, kevés, a válságos világban egyre kevesebb a forrás a műemléki kutatásra, ez a tény pedig a történeti értékelést sztereotípiákra és nem valódi ismeretekre korlátozza.

TIPOLOGIE

Cea mai mare parte a monumentelor din județul Harghita se compune din ansamblul **bisericilor** cu clădirile anexe. Pe locul doi se află grupul **gospodăriilor rurale** care, la fel formează ansambluri, respectiv conacele și **casele** individuale **din orașe**. Urmează apoi marile **clădiri publice** și **ansamblurile urbane**. Șirul se încheie cu obiecte de istoria tehnicii și **monumentele comemorative**. De notat că, deși nu apar pe listă, cele mai vulnerabile elemente patrimoniale care necesită protecție sunt imaginile tradiționale ale satelor, cu rang de peisaje culturale, pe care județul încă – în pofida eroziunii, le mai deține.

Neavând imagini clare asupra istoriei monumentelor, fapt explicat din neajunsul fondurilor pentru cercetare, ne obligă la o interpretare stereotipică, rareori bazată pe cunoștințe reale. Luând în considerare lipsurile de mai sus, propunem o listă tipologică a obiectelor de cult.

A fenti hiányosság figyelembevételével felsoroljuk a fontosabb tipikus egyházi objektumok elemeit.

Vidéki templomaink zömében adott a koraközépkori (feltárt, vagy feltételezett) alap, esetleg megtartott hajófal, illetve vannak másodlagos beépítésű kőelemek, - jellemzőek a XIV. sz.-i faragott kő szentségházak (Karcfalva, Delne, Mindszent), és in situ feltárt falképek a XV. sz.-ból (Derzs, Homoródkarácsonyfalva, Dálya, Bögöz, Csíkszentimre, Delne). Ezt követően megmutatkozik a későgótikus, ugyancsak festett szentély, támpillérek sora, a templommagasítás. Viszonylag kevés templom maradt meg gótikus formájában (Delne, Derzs). Majd következnek a barokk kor gótizáló tornyai (Karcfalva, Rákos, Delne, Csobotfalva, Szentmárton, stb.) illetve hajóátépítései, újraboltozásai. A régebbi liturgikus faberendezések is ebből a korból vannak (Delne, Csíkszögöd) a középkoriak ugyanis elpusztultak, vagy múzeumba kerültek (Csíkszentlélek). Más típusba tartoznak a XVIII. sz.-i építésű stíluszta barokk templomok, melyeket a katolikus restaurációnak vagy éppen az örmény megtelepedésnek köszönhetünk (Székelyudvarhely, Gyergyószentmiklós). Barokk templomaink építése sokszor átnyúlik a XIX. sz.-ba (Csíksomlyó). A **falusi porták** nagy része XIX. századi, a falukép meghatározó hiteles elemei, a lakóházak csúrral, kapuval kiegészülve együttes formában még inkább értékesek. Ritkán lakottak és használtak, többnyire tájházként működnek.

A nagyszabású **középleletek** olyan

Cele mai multe **biserici** rurale dispun de fundamente (cercetate sau presupuse) din evul mediu timpuriu. Asemenea există ziduri de navă păstrate, elemente din piatră refolosite - sunt caracteristice pastoforiile din sec. XIV (Cârța, Delnița, Misentea), sau picturile murale găsite in situ datând din sec. XV. (Dârjiu, Crăciunel, Daia, Mugeni, Ciucsântimbru, Delnița). Cronologic urmând, apar sanctuarele din goticul târziu, la fel pictate, contraforți, înălțări de navă. Un număr redus de biserici păstrează încă forma originală gotică (Delnița, Dârjiu). Urmează apoi turlele gotizante ale barocului (Cârța, Racu, Delnița, Cioboteni/Șumuleu, Sânmartin, etc.) respectiv reconstrucțiile de nave, boltiri. Cele mai vechi elemente liturgice din lemn datează din această perioadă – sec. XVII. - (Delnița, Jigodin) cele din evul mediu fiind distruse sau transportate în muzee (Leliceni). Alcătuiesc un alt tip, bisericile din secolul XVIII cu stilul lor pur baroc, acestea fiind rezultatul restaurării catolice, sau a stabilirii armenilor în județ (Odorheiu Secuiesc, Gheorgheni). Înălțarea acestora se extinde uneori în sec. XIX (Șumuleu Ciuc). **Gospodăriile rurale** aparțin în mare parte secolului XIX, sunt elemente definitorii și autentice ale imaginii satelor, fiind de obicei întregite cu șure, porți, și creează ansambluri valoroase. Rareori sunt locuite, funcționează mai cu seamă drept case-muzee etnografice. Categoria **edificiilor** mari se concretizează în monumente de vârf ca cetatea Mikó din Miercurea Ciuc (sec. XVII-XVIII) deși atipice, ele sunt rarități prominente.

csúcsokban nyilvánulnak meg, mint a Mikó vár Csíkszeredában (XVII-XVIII. sz.), ezek viszont nem tipikusak, csak kiemelkedő ritkaságok. Ott vannak viszont a zömükben XIX. századi adminisztratív székházak, törvényszékek, bíróságok, kórházak, iskolák és egyéb középületek. Ezek állandó karbantartási hiányokkal küszködnek, de minden esetben a székely városkép meghatározó emblémái, és ezt a városképi jelentőségüket meg is fogják tartani.

Legtöbbjük eklektikus stílusú, nagyvonalúan szervezett alaprajzokkal, s ez lehetővé teszi többcélú, rugalmas kihasználásukat, a funkcióváltásokat.

A **malmok**, ványolók, **székelykapuk** a vidék érdekességei. A kapuk tiszteletének reneszánszát éljük ma, néhány szomorú kivétellel (Csíkpálfalva), népszerűségük nagy. A technikatörténeti műemlékek a paraszti lelemény bizonyítékai, kevés köztük a működő, inkább idegenforgalmi látványosságok, de elhanyagoltságuk is gyakori.

A **keresztek**, emlékművek jól karbantartott identitáserősítő jelképek, melyek használata ma is fontos eseményekhez kötött, megszokott dolog.

HASZNOSÍTÁS LEHETŐSÉGEK

Összetett értékhozóként (régiség-, eredetiség-, egyediség-, történeti-, esztétikai-, hasznossági-, eszmei értékek egymásravezetése) hasznossági potenciálja minden műemléknek van, amennyiben éppen nem veszi el a köztudatban megérdemelt helyét. A leghatékonyabb hasznosítást a kiépített **DESZTINÁCIÓKBAN**,

Există în schimb acele sedii administrative, judecătoria, tribunale, spitale, școli și alte clădiri publice din orașele principale care, datează majoritar din sec. XIX. Aceste clădiri suferă de lipsa cronică a întreținerii, totodată sunt obiectele emblematice ale imaginii orașului secuiesc, menținându-și importanța în timp. Ele sunt create în stil eclectic, având planimetrii elegante care permit folosirea lor flexibilă, cu schimbări de funcțiuni.

Morile, pivele, **porțile secuiești** sunt elementele interesante ale regiunii. Porțile secuiești își trăiesc renașterea, popularitatea lor crește, exceptând unele exemple triste (Păuleni Ciuc). Dintre monumentele tehnice, dovezile iscusinței țărănești, puține sunt funcționale, ele prezintă mai mult interes turistic, deseori sunt degradate.

Crucile și monumentele comemorative sunt icoane bine întreținute, folosința lor legată de importante evenimente fiind un lucru obișnuit.

POSIBILITĂȚI DE VALORIFICARE

Purtători de valori complexe (valoare de vechime, autenticitate, unicitate, istorică, estetică, funcțională și spirituală), monumentele au fiecare un potențial de valorificare, în caz că nu-și pierd locul cuvenit în conștiința comună.

Cea mai eficientă valorificare își pot câștiga integrate în **DESTINAȚII**, sisteme purtătoare

mint kulturális turisztikai hordozó rendszerben nyerhetik el (például ilyen Derzs, falképes templomával, védelmi rendszerével, majd a hozzá kapcsolódó „kastélyrendjével”, a hambárokkal, szuszékokkal, a bástyákban őrzött szalonnával, és a mindehhez kapcsolódó falusi élettel és tájhasználattal; Csíksomlyó mint kegyhely és búcsújáróhely, a ferences kegytemplommal, a Mária-szoborral, a Kis-Somlyóval és kápolnáival, keresztútjával, mint a megye legnevesebb nemzetközivé növvő desztinációja), éppen ezeknek a kulturális turistalátványosságoknak, híres helyeknek a fő elemeiként. Ha önmagukban nem is tudnak hatékonyvá válni, a desztinációkban mellékprogramokkal kiegészülve fenntathatókká, akár jövedelmezőkké válhatnak, legalábbis erre érdemes programokat szerkeszteni.

Hasonló fenntartási esélyei vannak a falvak tájházainak egy lehetséges vendégház-rendszerben (Oroszhegy, Márafalva), mely élő hagyományos gazdálkodás-elemekkel nagyon vonzó és kifizetődő lehet. Itt mutatkozik meg azután a faluképzés fontossága, jelentőségének kellő felismerése (Énlaka).

A városi együttesek jobbára XIX. századi kialakult központi házsorok, terek és helyek Udvarhelyen, Keresztúron, Csíkszeredában, Gyergyószentmiklóson, vagy Borszéken. Ezek világa a városi élet minőségét hordozza magában, ezek a hiteles történeti csoportok megfelelő védelem alatt vonzerővé válhatnak a reszocializálódás és a kulturális megnyilvánulások alkalmas környezeteként.

Hargita megye műemlékvédelmi stratégiája

Strategia de protecția monumentelor istorice din jud. Harghita

de turism cultural (de exemplu cazul lui Dârjiu, cu biserica medievală cu picturi murale, sistemul de apărare, cu ”regula castelului” aferentă, hambare, grânare, slămina păstrată în bastioane, respectiv cu întreaga viață rurală și folosința peisajului înconjurător care se leagă de acest fenomen;

Șumuleu Ciuc, centru cultic și cultural, loc de pelerinaj cu biserica franciscană, statuia Madonei, Șumuleul Mic cu capelele și drumul crucii, se prezintă ca cea mai importantă destinație internațională a județului), a căror miez de interes sunt.

Chiar dacă monumentele în sine nu au cum să fie eficiente, extinse cu subprogramele din destinații, ele devin sustenabile, uneori chiar profitabile. În orice caz, merită să se construiască programe pe acest sector. Șanse asemănătoare au casele regionale din sate care, integrate în sisteme de case de oaspeți (Dealul, Satu Mare) întregite cu aspecte de gospodărie tradițională vie, pot deveni nu numai atractive dar și eficiente. În acest caz se conturează importanța ocrotirii imaginii satului tradițional, recunoașterea importanței acestora (Inlăceni).

Ansamblurile urbane, datate cu precădere din sec. XIX, sunt șiruri de clădiri, piețe sau locuri amplasate în centrele istorice ale orașelor Odorheiu Secuiesc, Cristuru Secuiesc, Miercurea Ciuc, Gheorgheni și Borsec. Lumea acestora poartă calitatea locuirii urbane, aceste grupuri autentice istorice puse sub reală protecție, pot deveni atracții principale, medii corespunzătoare de resocializare, și platforme de acțiuni culturale.

SAJÁTOS FOGALMAK

Jelen stratégia mellékleteként van befolgalva a megyei műemléki felügyelőség tanácsosának (Mihály Zita) tájékoztató anyaga², mely tartalmazza a tárgykör fontos fogalmi meghatározásait, kifejti a törvényi háttérrel, praktikus tudnivalókat közöl a laikusok számára.

Bemutatjuk az alapvető kérdésköröket:

- a műemlék meghatározása
- az országos műemléklista osztályozása
- műemlékek felvétele és törlése a listáról
- a főbb jogszabályok
- a műemlékvédelem nemzetközi dokumentumai, melyekhez Románia is csatlakozott
- a műemlék védett övezete
- beavatkozások a műemléken illetve a védett övezetben
- a műemlékvédelmi bizottságok és működésük
- a műemléktulajdonos, a műemlék eladási eljárása
- a műemlék karbantartása
- a helyi önkormányzat szerepe a műemlékvédelemben
- az általános érvényű műemléki szabályok
- a restaurálás szakemberei
- törvény biztosította kedvezmények a műemléktulajdonosoknak
- a műemlékek feliratozása
- címtár

• 2 Mihály Zita: helyi közigazgatási szintű műemlékvédelem, Kvár, 2006

NOȚIUNI SPECIFICE

Ca anexă la strategie am cuprins lucrarea informativă redactată de consilierul Direcției județene de patrimoniu (Mihály Zita), cuprinzând cele mai importante concepte și baze legale, cunoștințe practice legate de subiect, pregătită pentru cititorul interesat. Prezentăm principalele problematice tratate:

- definiția monumentului
- clasificările practicate de Lista Monumentelor Istorice
- clasarea și declasarea monumentelor de pe listă
- cadrul legal
- documentele internaționale ale protecției patrimoniului, ratificate de România
- zona de protecție a monumentului
- intervenții la monumente sau zone de protecție
- Comisiile de monumente și funcționarea lor
- proprietarul monumentului, procedura de vânzare a monumentelor
- întreținerea monumentelor
- atribuțiile administrațiilor locale în protecția monumentelor
- reguli generale de protecția patrimoniului construit
- specialiști și experți în domeniu, atestați de MC
- avantajele asigurate de lege proprietarilor monumentelor
- marcarea monumentelor
- adrese și relații utile în domeniu

A MŰEMLÉKVÉDELEM NEMZETKÖZI JOGI KERETE

A nemzetközi együttműködés szervezete az ICOMOS (*International Council on Monuments and Sites*) tevékenységét az 1964-es Velencei Charta alapján végzi. Ez a Charta határozza meg a műemlékvédelem tevékenységi területeit (konzerválás, restaurálás, műemléki települések, ásatások, publikáció) Az ENSZ kulturális fórumának, az UNESCO-nak tevékenysége többek között a világ örökségvédelmére terjed ki.

- 1954: Párizs, Európai Kulturális Egyezmény, melyhez Románia a 111/1991-es dekrétummal csatlakozott
- 1972: ENSZ konferencia, A világ kulturális és természeti örökségének megóvását célzó UNESCO Világörökség Egyezmény (a világörökségi lista, a listán szereplő helyszínek védelme), Románia a 187/1990-es dekrétummal ratifikálta
- 1981: Firenze, A történeti kertek kartája
- 1985: Granadai Egyezmény az európai építészeti örökség védelméről (építészeti örökség, védendő érték meghatározások, törvényes eljárások, kiegészítő intézkedések, szankciók, helyreállítási politikák, részvétel és szervezetek, információ és szakemberképzés, a műemlékvédelem politikájának európai összehangolása, záró rendelkezések), melyhez Románia is csatlakozott a 157/1997-es törvénnyel

CADRUL JURIDIC INTERNAȚIONAL AL PROTEȚIEI MONUMENTELOR

Organizația colaborării internaționale a domeniului este ICOMOS (*International Council on Monuments and Sites*) care își desfășoară activitatea după principiile Chartei de la Veneția din 1964, această Chartă definește domeniile de activitate ale protecției patrimoniului (conservare, restaurare, localități-monument, săpături arheologice, publicații). Patrimoniul mondial este administrat sub egida UNESCO forului cultural al ONU.

- 1954: Paris, Convenția Culturală Europeană, la care România a aderat cu decretul 111/1991
- Conferința ONU din 1972, Convenția Patrimoniului Mondial UNESCO, cu scopul de ocrotire a patrimoniului mondial cultural și natural (Lista Patrimoniului Mondial și a siturilor aferente), ratificat de România prin decretul 187/1990
- 1981: Florența, Charta grădinilor istorice
- 1985: Convenția din Granada despre protecția patrimoniului construit european (patrimoniul arhitectural, definirea valorilor de protejat, proceduri legale, măsuri complementare, sancțiuni, politici de reabilitare, participare și organizații, informare și formare specialiști, corelarea politicii protecției patrimoniului european, dispoziții finale), la care România a aderat cu legea 157/1997.

- 1987: ICOMOS, Washington, A Történeti Városok Védelmének Nemzetközi Kartája
- 2000: Firenze, Az Európai Táj Egyezmény, Románia 2002-ben ratifikálta a 451/2002-es törvénnyel
- 1987: ICOMOS, Washington, Charta Internațională a Protecției Orașelor Istorice
- 2000: Florența, Convenția europeană a peisajului, ratificat prin legea 451/2002 adoptată la 2002.

A MŰEMLEKÉVÉDELEM HAZAI JOGI KERETE

I. ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGRE VONATKOZÓ TÖRVÉNYKEZÉS

Számtalan hazai törvény tartalmaz műemléki szabályozásokat, ez szükségessé teszi egyrészt részletes elemzésüket, másrészt egyfajta törvénykönyvbe csoportosításukat.

Logikus szerkezetbe illesztésük az alábbi szempontok szerint lehetséges: léteznek a műemlékek jogviszonyaira vonatkozó konkrét szabályozások, a helyhatóságok feladatkörét ezen a téren meghatározó intézkedések, a műemléki beavatkozások finanszírozására vonatkozó jogszabályok, illetve az intézményesített műemlékvédelemnek megvannak a specifikus szabályai.

Végül pedig a normatívákat két kritérium szerint soroljuk csoportokba: a folyamatos műemlékvédelmi tevékenységet szabályozó törvények képezik az első csoportot, a szabályozott műemlékvédelmi tevékenységre vonatkozó részeket érinti a törvények második csoportja.

CADRUL JURIDIC ROMÂN AL PROTECȚIEI MONUMENTELOR

I. CODUL PATRIMONIULUI CONSTRUIT

Multitudinea și complexitatea actelor normative, care cuprind reglementări cu privire la monumentele istorice, impune necesitatea unei analize detaliate, respectiv gruparea acestora după o serie de repere distincte.

Astfel, în încercarea de a construi un schelet logic, un fel de cod al patrimoniului construit, s-au pus în vizor următoarele: reglementări concrete cu privire la regimul juridic al monumentelor istorice, sfera atribuțiilor stabilite în sarcina autorităților administrației publice locale, reglementările privind sprijinirea financiară a lucrărilor asupra monumentelor istorice, sistemul instituțional al activității de protejare a monumentelor, actele normative analizate înșirându-se după două criterii: permanență și incidență.

În primul grup, intră actele normative care cuprind reglementările în baza cărora se desfășoară activitatea cotidiană a protejării monumentelor istorice, în cea de a doua cele care conțin prevederi incidente domeniului reglementat.

1. A TÉMÁRA VONATKOZÓ JOGSZABÁLYOK

1.1. 422/2001 sz. műemlékvédelmi törvény, mely újraközölt, módosított és kiegészített formájában a műemlékek általános jogi rendszerét szabályozza.

A törvény utasításokat tartalmaz az alábbi műemlékvédelmi témákban:

- az ország területén található ingatlan, épület vagy terület műemlékké nyilvánításának feltételei,

a helyi vagy országos műemléki kategóriák meghatározása,

a műemlékké nyilvánítás illetve a műemlék deklasszálásának eljárásai, helyi vagy országos jelentőségüknek megfelelően

- a műemlékek tulajdonjogi kategóriái, (állami köztulajdon, állami magántulajdon a megyei, városi vagy községi önkormányzatok kezelésében, illetve jogi- vagy magánszemélyek tulajdona)
- a román állam vásárlási előjogának gyakorlata és feltételei eladásra kínált, magánszemélyi tulajdonban vagy jogi személyi magántulajdonban levő műemlékekre
- a műemléki beavatkozások feltételei
- a műemlékvédelemben jogosított szervezetek és intézmények: a Kulturális és Kultuszminisztérium, az Országos Műemléki Intézet, az Országos Műemléki Hivatal, az Országos Műemléki Bizottság, a Területi Műemléki Bizottságok, Kontrollkollektívák a minisztérium keretén belül,

1. REGLEMENTĂRI DIRECTE

1.1. Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, republicată, cu modificările și completările ulterioare reglementează regimul juridic general al monumentelor istorice. În cuprinsul ei se găsesc dispoziții privind următoarele probleme legate de monumentele istorice:

- condițiile de îndeplinit pentru ca un bun imobil, construcție sau teren situat pe teritoriul României, să poată fi considerat monument istoric, categoriile de monumente istorice, respectiv procedura de clasare sau declarare a monumentelor istorice în grupe, în funcție de interesul pe care îl prezintă, local sau național
- apartenența monumentelor istorice care pot fi de domeniu public sau privat al statului, al județelor, orașelor sau comunelor, fie sunt proprietate privată a persoanelor fizice sau juridice.
- termenele și condițiile exercitării dreptului de preemțiune al statului român asupra monumentelor istorice aflate în proprietatea persoanelor fizice sau juridice de drept privat, în cazul în care proprietarul optează pentru vânzarea acestora
- condițiile și acțiunile de intervenție asupra monumentelor istorice
- instituțiile și organele cu atribuții în domeniul protejării monumentelor și sfera atribuțiilor acestora: Ministerul Culturii și Cultelor, Monumentelor Istorice, Comisia

- a műemléktulajdonosok és használók jogai, kötelezettségei
- a műemléktulajdonosok és használók adó alóli mentesítése, illetve adókedvezményei műemléki beavatkozások alkalmazása esetén
- a helyhatóságok – polgármesteri hivatalok, megyei tanácsok feladatköre a műemlékvédelem gyakorlatában
- a műemlékvédelem finanszírozása
- a műemléki bélyegilleték
- a műemléki törvénnyel szembeni kihágások és bűntények szankciója

Institutul Național al Monumentelor Istorice, Oficiul Național al Monumentelor Istorice, Comisiile zonale ale monumentelor istorice, Colectivul de control pentru activitatea de protejare a monumentelor istorice constituit în cadrul Ministerului Culturii și Cultelor

- drepturile și obligațiile proprietarilor de monumente istorice sau titularilor dreptului de administrare sau a altor drepturi reale asupra acestora,
- scutițiile precum și beneficiile de impozitare în privința proprietarilor de monumente istorice sau titularilor dreptului de administrare sau a altor drepturi reale asupra acestora, în cazul necesității de a efectua anumite intervenții,
- atribuțiile autorităților administrației publice locale în domeniul protejării monumentelor istorice, cum sunt primarii, consiliile locale sau județene,
- finanțarea protejării monumentelor istorice,
- timbrul monumentelor istorice
- sancțiunile contravenționale și penale prevăzute pentru faptele prin care se încalcă dispozițiile legii

1.2 21/2006 sz. kormányrendelet

módosítva és kiegészítve, a műemlékek hasznóbérbeadási eljárásait szabályozza a következő szempontok szerint:

1.2. Ordonanța Guvernului nr. 21/2006,

privind regimul concesiunii monumentelor istorice, cu modificările și completările ulterioare, are în vedere problematica concesiunii monumentelor istorice având ca aspecte de evidențiat:

- a koncesszió célja és eljárása
- a koncesszió szereplőinek minősége
- a haszonbérbe adási bizottságok összetétele és feladatköre

1.3. 610/2003 sz. kormányhatározat módszertani normatívákat tartalmaz a műemlékhelyreállítási munkálatok meghitelezésére a magántulajdonban, vagy jogi személyek tulajdonában levő műemlékek esetében, figyelemmel a:

- hitelkeretre
- a hitel megítélésének feltételeire és kritériumaira
- a hitelezési eljárásra
- a hitelszerződés tartalmi vonatkozásaira
- a hitel kedvezményezettjeinek kötelezettségeire

1.4. 1430/2003 sz. kormányhatározat módszertani normarendszer azokra az esetekre, amikor a Kulturális és Kultuszminisztérium, illetve a helyhatóság részfinanszírozást gyakorol magánszemélyi vagy jogi személyi tulajdonban levő műemlékek helyreállítási tevékenységében, meghatározva a hozzájárulás mértékét, az eljárást, illetve a magántulajdonos kötelezettségeit. Szabályozza és biztosítja az egységes szervezeti és módszertani keretet a műemléki magántulajdonosok azonos finanszírozási hozzáférésehez, kitér a következő aspektusok kezelésére:

- scopul și procedura concesiunii
- condițiile calității de concedent și concesionar
- componența și atribuțiile comisiei de evaluare

1.3. Hotărârea Guvernului nr. 610/2003

pentru aprobarea Normelor metodologice privind procedura de acordare a creditelor necesare efectuării de lucrări de protejare la monumentele istorice deținute de persoanele fizice sau juridice de drept privat, dispune cu privire la:

- fondul de creditare
- condițiile și criteriile de acordare a creditelor
- procedura acordării creditelor
- conținutul contractului de creditare
- obligațiile beneficiarilor de credite

1.4. Hotărârea Guvernului nr. 1430/2003

pentru aprobarea Normelor metodologice privind situațiile în care Ministerul Culturii și Cultelor, respectiv autoritățile administrației publice locale, contribuie la acoperirea costurilor lucrărilor de protejare și de intervenție asupra monumentelor istorice, proporția contribuției, procedurile, precum și condițiile pe care trebuie să le îndeplinească proprietarul, altul decât statul, municipiul, orașul sau comuna, reglementează cadrul organizatoric și metodologia unitară în vederea asigurării accesului egal la finanțare al oricărei persoane fizice sau juridice de drept privat, proprietară a unui monument istoric, tratează următoarele probleme principale:

- a részfinanszírozás mértéke
- a részfinanszírozás kérelmezésének feltételei, eljárása, a kérés tartalmi követelményei
- a sürgősségi eljárás

1.5. 2684/2003 kulturális és kultuszminiszteri rendelet

módszertani előírásokat tartalmaz a műemlék használati Kötelezvényére, meghatározva annak kötelező és állandó jellegét. A Kötelezvény megjelöli a műemlék használatának, hasznosításának és karbantartásának szabályait

1.6. 1268/2010 sz. kormányhatározat

jóváhagyja az UNESCO világörökség listán szereplő hazai műemlékek védelmi és használati Programját. Tartalmazza a következő tárgyköröket:

- az UNESCO világörökségi listán szereplő műemlékek védelmi és használati Programjának általános célkitűzései
- az UNESCO világörökségi listán szereplő műemlékek nemzetközi jelentőségének ecsetelése
- az Unesco listán szereplő műemlékek védelmi és használati tevékenység lépéseinek meghatározása
- a műemléki menedzsment rendszere
- az UNESCO világörökségi listán szereplő műemlékek védelmi és használati Programjának monitoringja

- proporția acoperirii costurilor,
- condițiile, procedura, cuprinsul cererii privind acordarea contribuției,
- procedura de urgență.

1.5. Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2684/2003

privind aprobarea Metodologiei de întocmire a Obligației privind folosința monumentului istoric și a conținutului acesteia, prin care stăuează că, Obligația privind folosința monumentului istoric este un document obligatoriu, cu caracter permanent, prin care sunt precizate condițiile și regulile de utilizare sau de exploatare și de întreținere a unui monument istoric.

1.6. Hotărârea Guvernului nr. 1268/2010

privind aprobarea Programului de protecție și gestiune a monumentelor istorice înscrise în Lista patrimoniului mondial UNESCO se stabilesc:

- obiectivele generale ale Programului de protecție și gestiune a monumentelor istorice înscrise în Lista patrimoniului mondial UNESCO
- descrierea și înțelegerea semnificației valorii universale a monumentelor istorice înscrise pe Lista patrimoniului mondial UNESCO
- evaluarea măsurilor de protecție și gestiune a monumentelor înscrise pe Lista patrimoniului mondial UNESCO
- sistemul de management al monumentelor
- monitorizarea Programului de protecție și gestiunea monumentelor

1.7. 47/2000 sz. kormányrendelet

a világörökségi Listán szereplő műemlékek
védelmében kifejtett lépések
foganatosításáról:

- sajátos védelmi lépések
foganatosítása a világörökségi Listán
szereplő műemlékek esetében
- az objektum őrzése, a rajta végzett
javítások, karbantartási munkák,
értékelmutatás, restaurálás,
konzolidálás, konzerválás,
függetlenül a tulajdonviszonyoktól,
finanszírozható az állami, vagy a
Kulturális Minisztérium
költségvetéséből
- a használati és védelmi program
tartalma
- éves védelmi és használati
programok kidolgozása annak a
megyei tanácsnak a
kötelezettségéből, mely megye
területén található a világörökségi
Listán szereplő műemlék, a
tulajdonosok, gondnokok, vagy a
műemlékre vonatkozó egyéb jogokat
gyakorló személyekkel, a helyi
tanáccsal történő egyeztetéssel.
Ezeket a programokat jóváhagyja a
Kulturális Minisztérium, a Vallásügyi
Államtitkárság és a Középítésügyi és
Területrendezési Minisztérium

1.7. Ordonanța Guvernului nr. 47/2000

privind stabilirea unor măsuri de protecție a
monumentelor istorice care fac parte din
Lista patrimoniului mondial

- măsurile speciale de protecție a
monumentelor istorice care fac parte
din Lista patrimoniului mondial.
- finanțarea pazei, a lucrărilor de
reparație, întreținere curentă,
punere în valoare, restaurare,
consolidare și conservare a
monumentelor istorice indiferent de
regimul de proprietate al acestora, se
poate face și de la bugetul de stat
prin bugetul Ministerului Culturii.
- cuprinsul programului de gestiune și
protecție
- elaborarea planurilor anuale de
gestiune și protecție de către
consiliul județean pe teritoriul căruia
se află monumentul istoric care face
parte din Lista patrimoniului
mondial, cu consultarea
proprietarilor, administratorilor sau
titularilor altor drepturi reale asupra
imobilelor în cauză și a consiliului
local respectiv și sunt avizate de
Ministerul Culturii, Secretariatul de
Stat pentru Culte și Ministerul
Lucrărilor Publice și Amenajării
Teritoriului.

1.8 2398/2008 sz. kulturális és kultuszminiszteri rendelet
a műemlékvédelmi szakmérnök és tervellenőr tanúsítás gyakorlatának újraszervezésére, az erre vonatkozó módszertani normatívákkal.

1.9 2260/2008 sz. kulturális és kultuszminiszteri rendelet
a műemlékké nyilvánítás és műemlék inventarizálás módszertani normatíváiról
2008.04.18-i módszertani normatíva a műemlékké nyilvánítás és műemlék inventarizálás módszertani normatíváiról

1.10 2435/2006 sz. kulturális és kultuszminiszteri rendelet
az Országos Műemléki Bizottság és a Területi Műemléki Bizottságok megszervezéséről és működési szabályzatáról

1.11 2260/2006 sz. Rendelet a műemléki megerősítések, restaurálási-konzerválási munkálatok költségvetési normáiról és mutatóiról

1.12 12 2237/2004 sz. Rendelet a műemlékek jelzésének módszertanáról

1.13 4300/2005 sz. Utasítás az Országos Műemléki Bizottság, szekcióinak és a Területi Műemléki Bizottságok jóváhagyási tevékenységének javításáról

1.8 Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2398/2008 pentru reorganizarea activității de atestare a specialiștilor, experților și verficatorilor tehnici în domeniul protejării monumentelor istorice și pentru aprobarea normelor metodologice privind atestarea acestora + Norme metodologice.

1.9 Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2260/2008 privind aprobarea Normelor metodologice de clasare și inventariere a monumentelor istorice
Normă metodologică din 18.04.2008 de clasare și inventariere a monumentelor istorice

1.10 Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2435/2006, privind aprobarea Regulamentului de Organizare și Funcționare a Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice și a Comisiilor Zonale ale Monumentelor Istorice.

1.11 ordin nr. 2260/2006 pentru precizarea indicatoarelor de norme de deviz pentru ofertare și decontarea situațiilor de lucrări de consolidare și restaurare-conservare a monumentelor istorice

1.12 Ordin nr. 2237/2004 privind aprobarea Normelor metodologice de semnalizare a monumentelor istorice

1.13 Dispoziție nr. 4300/2005 privind unele măsuri pentru îmbunătățirea activității în domeniul avizării în cadrul Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, a

secțiunilor de specialitate ale acesteia și a Comisiilor Regionale ale Monumentelor Istorice

1.14 5596/2007 sz. Utasítás a 4300/2005-ös utasítás kiegészítésére

1.14 Dispoziția nr. 5596/2007 pentru completarea Dispoziției nr. 4300/2005 privind unele măsuri pentru îmbunătățirea activității în domeniul avizării

1.15 5/2000 sz. Törvény az Országos Rendezési Terv védett övezetekről szóló fejezetének jóváhagyásairól

1.15 LEGEA 5/2000 pentru aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național – Secțiunea a III-a – zone protejate

1.16 1309/2002 sz. kormányhatározat a műemléki bélyegilleték megállapításának normatívájáról, az ebből származó pénzeszegek bevételezéséről, átutalásáról, felhasználásról és kimutatásáról

1.16 H.G.R. 1309/2002 pentru aprobarea Normelor metodologice privind cuantumul timbrului monumentelor istorice și modalitățile de percepere, încasare, virare, utilizare și evidențiere a sumelor rezultate din aplicarea acestuia.

1.17 493/2004 sz. kormányhatározat a világörökségi listára felvett műemlékek felügyeletének módszertanáról, a világörökségi listára felvett műemlékek védelmi és menedzsmentterv készítési és tartalmi módszertanáról

1.17 H.G.R. 493/2004 pentru aprobarea Metodologiei privind monitorizarea monumentelor istorice înscrise în Lista Patrimoniului Mondial și a Metodologiei privind elaborarea și conținutul-cadru al planurilor de protecție și gestiune a monumentelor istorice înscrise în Lista Patrimoniului Mondial.

2. A TÉMÁT ÉRINTŐ JOGSZABÁLYOK

2. 1. 50/1991 sz. törvény az építkezések jóváhagyására, újraközölve az utólagos módosításokkal és kiegészítésekkel, szabályozás tekintettel az alábbiakra:

- építési engedély kibocsájtása műemlékekre vagy műemlékek védett övezetében
- műemlékek kivételes eljárásai építési/bontási engedélyezéskor
- sajátos jóváhagyások igénylése építési/bontási engedélyezéskor
- műemléken esedékes gyorsbeavatkozási munkák engedélyezéskor alkalmazott illetékkezdvezményei

2. 2. 10/1995 sz. az építés minőségére vonatkozó törvény utólagos módosításokkal és kiegészítésekkel utal a műemléktulajdonosok kötelezettségére a karbantartási – javítási munkálatok időben történő elvégzését illetően, illetve a műemlék időbeli viselkedésének megfigyelésére

2. 3. 43/2000 sz. a régészeti örökségre vonatkozó kormányrendelet, bizonyos lelőhelyek országos jelentőségűvé nyilvánítása, kötelezettségek megfogalmazása a helyi hatóságok irányában, kihágások megállapításakor büntetési eljárás kezdeményezésére
Hargita megye műemlékvédelmi stratégiája

Strategia de protecția monumentelor istorice din jud. Harghita

2. REGLEMENTĂRI INCIDENTE

2. 1. Legea nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții, republicată, cu modificările și completările ulterioare, relevantă pentru reglementările cu privire la:

- condițiile de acordare a autorizației de construire în cazul monumentelor istorice sau a zonei protejate din jurul acestora,
- excepțiile pe care le constituie monumentele istorice în cadrul problematicii acordării autorizațiilor de construire sau de desființare
- avizele specifice solicitate pentru autorizarea construcțiilor sau deființării monumentelor istorice
- scutirea de taxă aplicabilă pentru autorizarea construcțiilor sau deființării lucrărilor de primă urgență asupra monumentelor istorice

2. 2. Legea nr. 10/1995 privind calitatea în construcții, cu modificările și completările ulterioare, se amintește din perspectiva obligării proprietarilor construcțiilor la efectuarea la timp a lucrărilor de întreținere și de reparații, precum și asigurarea urmăririi comportării în timp a construcțiilor.

2. 3. Ordonanța Guvernului nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național, în sensul că stabilește câteva atribuții în sarcina autorităților administrației publice locale, precum și din prisma prevederilor cu privire la constatarea

jogosítva a polgármestert vagy megyei tanácselnököt.

contravențiilor și aplicarea sancțiunilor se pot face și de către primar, președintele consiliului județean și împuterniciții acestora în cazul anumitor fapte.

II. AZ INTÉZMÉNYESÍTETT MŰEMLEKVÉDELEM ROMÁNIAI RENDSZERE

Kulturális Minisztérium

Miniszter

Nemzeti Örökségvédelmi Igazgatóság

Régészeti és Épített Örökségi
Igazgatóság

Megyei Kulturális Örökségvédelmi
Igazgatóságok

(hatósági jóváhagyások)

KM melletti szakmai tanácsadó szervezetek

Országos Műemléki Bizottság

szekciók:

- nyilvántartás
- műszaki-építész-mérnök
- urbanisztika, védett övezetek
- szakrestaurátori komponensek

Területi Műemléki Bizottságok

13 bizottság, megyénk a 11-eshez
tartozik Brassóban
(döntést hoz a jóváhagyásokról)

CNA Országos Régészeti Bizottság

a KM szakintézete

INP Országos Műemléki Intézet

(volt INMI+ONMI)

tervtár, adatbázis, módszertan, tervezés,
kivitelezés finanszírozása

Műemléki szakértőlista (expert-specialist)

Országos Helyreállítási Terv - éves
költségvetéssel

II. SISTEMUL INSTITUȚIONAL AL PROTEJĂRII MONUMENTELOR ISTORICE

Ministerul Culturii

Ministru

Direcția Generală al Patrimoniului

Direcția monumente istorice și
arheologie

Direcțiile județene cultură și
patrimoniu

(avizează)

Org. profesionale de consiliere lângă MC

Comisia Națională a Monumentelor Istorice

secțiuni:

- evidență
- tehnic-arhitectură-inginerie
- urbanism și zone protejate
- componente artistice

Comisiile Zonale de Monumente Istorice

13-12, HR la nr.11 Brașov
(decide avizarea)

Comisia Națională de Arheologie

institutul profesional al MC

INP-Institutul Național al Patrimoniului
(comasarea INMI cu ONMI)

arhiva de proiecte, data de baze,
metodologie, finanțarea proiectelor și a
execuției lucrărilor de restaurare

Lista experților/specialiștilor atestați MC

Planul Național de Restaurare – cu buget
anual

III. A HMT MŰEMLÉKVÉDELEM TÁMOGATÓ TEVÉKENYSÉGE

Műemlékeket is érintő vissza nem térítendő támogatások bejegyzett hazai történelmi egyházak részére.

A pályázat célja:

- a Hargita megyei templomok, egyházi épületek felújításának, építésének támogatása
- fűtésrendszerek kiépítésének támogatása templomokban

Vissza nem térítendő résztámogatások egyesületek és alapítványok, egyházi intézmények, jogi- és/vagy magánszemélyek részére, akik Hargita megyei osztályozott és nyilvántartott műemlékek tulajdonosai.

A pályázat célja:

- Az A és B-kategóriába osztályozott műemlékek restaurálásának tervezési és jóváhagyott, engedélyezett kivitelezési munkálatainak támogatása.

A projektek támogatása/résztámogatása Hargita Megye Tanácsa és a pályázó között létrejött szerződés alapján történik. A támogatásban részesülő projekteket a megye költségvetésében erre a célra elkülönített összeg függvényében választja ki az elbíráló bizottság.

Folytonos programok:

Faluképmentés

cél a felújított Általános Rendezési Tervekbe foglalásuk.

III. SUSȚINEREA ACTIVITĂȚII DE PROTEJARE A MONUMENTELOR ISTORICE DE CĂTRE CJHR

Sprijin financiar nerambursabil pentru unitățile de cult religioase recunoscute din România – referind și la monumente.

Cu scopul:

- sprijinirea financiară de renovare și construire biserici și clădiri anexe în județul Harghita
- sprijinirea financiară a realizării instalațiilor de încălzire în biserici

Sprijin financiar – finanțare parțială nerambursabilă – pentru societăți, fundații, instituții de cult, persoane juridice/fizice care dețin monumente clasate în județul Harghita.

Scopul concursului:

- Sprijinirea proiectelor de restaurare și a execuției lucrărilor avizate și autorizate la monumente istorice de categoria A și B din județ.

Finanțarea totală/parțială a proiectelor se bazează pe contractul dintre Consiliul Județean Harghita și aspirant. Proiectele sprijinite sunt finanțate din fonduri alocate anual pentru acest scop, din bugetul județean, pe baza deciziei juriului.

Programe continue:

Studii de ocrotirea imaginii satelor cu scopul de a le introduce în PUGurile reactualizate.

Karcfalva-helyreállítva, Derzs-helyreállítás alatt, Homoródszentpéter-előtanulmányok, Delne-helyreállítva / Cârța-restaurat recent, Dârjiu-în curs de restaurare, Petreni-studii premergătoare, Delnița-restaurat

A MŰEMLÉKEK ALAPVETŐ PROBLÉMÁI, TÜKRÖZŐDÉS A KÖZTUDATBAN

A műemlék visszafordíthatatlanul pusztuló kulturális hagyaték, megtartása csak nagyon tudatos cselekvéssel oldható meg. A műemléki érték történeti anyagi hordozója folyamatosan romlik. Az új anyagot a tudatos beavatkozások szaporítják, ezek szerencsés esetben kompatibilisak, értékmegőrzők, vagy akár értéktöbbletet hozók. Sokszor viszont idegen, a régi anyagokkal nem kompatibilis értékrontó anyagok kerülnek be. A műemlék minőség a köztudatban hamis képzet alapján a fejlődést gátló elem, de ez a kép szerencsére, a válság hatására átalakulóban van. A műemléki felújítások képzett munkaerő-specifikusak és munkahely sokszorozó hatásuk van. Noha többen is szorgalmazzák a költség-haszon elemzés alkalmazását műemléki helyreállítások kapcsán, ez a módszer csak ésszerű adaptálás után alkalmazható, tekintettel arra, hogy a műemlékvédelem részben önmagáért is kell, hogy létezzen, a műemlék számos értéke (etikai, régiség, egyediség) nem modellezhető közgazdasági mutatókkal. A helyreállítások gazdasági haszna nem mutatkozik meg közvetlenül, csak áttételesen, ehhez pedig bonyolult modell építése szükséges.

A helyrehozás, karbantartás szintén egy bonyolult, nem mindig nyilvánvaló tevékenység. A védelem hiányosságai több forrásból erednek: pénzhiány (ironikus módon azért konzerváló hatása is van), a rosszul használt pénz, közöny, vagy tudatos rombolás, szakszerűtlen beavatkozás.

Hargita megye műemlékvédelmi stratégiája

Strategia de protecția monumentelor istorice din jud. Harghita

PROBLEMELE FUNDAMENTALE ALE MONUMENTELOR ISTORICE, OGLINDIREA ÎN CONȘTIINȚA COMUNĂ

Monumentul este patrimoniu în continuu și ireversibilă distrugere, păstrarea lui se rezolvă doar cu o activitate conștientă. Materia autentică purtătoare de valoare istorică se distruge continuu. Intervențiile conștiente cresc masa de materie nouă care, în caz fericit sunt compatibile, contribuind la păstrarea sau chiar creșterea valorii. Mai multe ori în schimb, se utilizează materiale necompatibile care descresc valoarea monumentului. Calitatea de monument printr-o falsă interpretare în conștiința comună, blochează dezvoltarea, spre noroc însă acesastă imagine se redesează. Reabilitările de monumente necesită manoperă instruită, având efect pozitiv asupra creșterii locurilor de muncă. Deși mulți recomandă aplicarea analizei de cost beneficiu și în cazul reabilitărilor de monumente, această metodă este utilizabilă doar printr-o adaptare logică, având în vedere că, protejarea monumentelor este o activitate justificată în sine, iar prin sistemul de valori compuse (etice, de vechime, de unicitate) eficiența intervențiilor nu poate fi evidențiată doar în mod indirect, printr-o modelare complicată. Reabilitarea, întreținerea este o activitate complexă, nu întotdeauna evidentă. Deficiențele protejării derivă din: lipsa de fonduri (în mod ironic și efect de conservare), bani prost cheltuiți, indiferența, distrugerea, intervenția neprofesională.

Épített örökségünk a jogilag műemléknek nyilvánított objektumok sokszorososa (AHM). Ezért a listás védelem mellé stratégiai fontosságú bevezetni a helyi védelmet. A műemlék védett státusát el is veszítheti, sokszor a tulajdonosok mesterkedéséből, rossz helyzetfelismeréséből fakadóan.

A listás műemlék tárgyi örökséget, egyben környezetet is jelent, ez pedig egy növekvő léptékskálán így fest: objektum-környezet-együttes-védett településkép-védett kultúrtáj-védett tájkép. A fogalom szervesen összefügg a szellemi örökséggel (földművelés, fenntartható gazdálkodás, hagyományápolás, a hagyományos értékek újratermelésének tudása), a hagyományos kézműves mesterségekre mint családi önfenntartó tevékenység ápolására utal egyébként a Hargita megyei stratégia is.

A műemlékvédelem lépcsőfokai:

- inventarizáció-mentés-konzerválás-karbantartás-restaurálás-integrált hasznosítás
- a tervezést megelőző kutatás (szakkutatók)–a helyreállítási terv (szaktervezők) + hasznosítási terv–kiviteli tervdokumentációk
- kivitelezés (szakcégek, hagyományos technikákat bíró mesterek)
- értékelmutatás, tanítás, népszerűsítés
- rendszeres felügyelet, (képzett hatóság, felhasználó, szakmérnök, kivitelező igényével)
- praktikus útmutatók a karbantartáshoz

Patrimoniul construit este multiplul monumentelor clasate. (AHM).

Din această cauză este de importanță strategică introducerea protecției locale. Monumentul se poate declasa de multe ori din cauza relei voințe ale proprietarilor, a neînțelegerii corecte a situației.

Monumentul clasat înseamnă patrimoniu dar și zonă aferentă, acesta însemnând un șir extins de noțiuni: obiect – zonă aferentă – ansamblu – imaginea protejată a localității – peisaj cultural ocrotit – peisaj ocrotit. Conceptul se leagă de patrimoniul spiritual (agricultură, gospodărie sustenabilă, ocrotirea tradiției, știința reproducerii valorilor tradiționale) meșteșugul tradițional cultivat de familie este activitate sustenabilă, la care se fac referiri în Strategia județului Harghita.

Treptele protecției monumentelor:

- inventar–salvare- conservare– întreținere – restaurare–valorificare integrată
- studii premergătoare proiectării (cercetători specialiști)–proiectul de restaurare-reabilitare (proiectanți specialiști)–proiect de valorificare – detalii de execuție
- lucrări de execuție (firme atestate în domeniu, meșteri cunoscători de tehnici tradiționale)
- evidențiere de valori
- inspecție regulată (cu cadre oficiale, proprietari, specialiști, executanți instruiți)
- îndrumare parctice pentru întreținere

A kutatás szakaszai a műemlékvédelemben

azonosítás – leltározás – kataszter –
felmérés – (felhasználás:
településképzési szabályozás az
Általános Rendezési Terv keretében)

azonosítás – leltározás – kataszter –
felmérés – épületdiagnostika –
építéstörténet és művészettörténeti leírás –
kutatás – (hasznosítás: a helyreállítási
tervben)

Cercetări în protecția monumentelor

identificare – inventariere - cadastru –
relevee – (valorificate în: reglementarea
imaginii localității în cadrul PUG)

identificare – inventariere - cadastru –
relevee – diagnosticul clădirii – etapizare și
studiu de istoria artei – cercetare –
(valorificare: în proiectul de reabilitare)

SWOT elemzés Hargita megye
múemlékvédelmét tekintően

Erősségek (Strenghts)	Gyengeségek (Weaknesses)
<p>- A megye falvainak történeti szerkezete, vidékük kultúrtáj-jellege, a faluképben megtalálható szellemi hierarchia</p> <p>- A szegénységben konzerválódott épületanyag részleges megléte</p> <p>- A régi építéstechnikák részleges megőrzése</p> <p>- A háztáji jellegű gazdálkodás jelenléte, az ezt szolgáló hagyományos épületanyag használata</p> <p>- A helyi műemlékek identitáserősítő jellegének társadalmi felismerése</p> <p>- Növekedő érdeklődés a hagyományápolás, helyi termékek, regionális identitás iránt, erősödő lokálpatriotizmus</p> <p>- A HMT pártoló programjai (hagyományos termékvásárok, faluképmentés, modern székely ház)</p> <p>- Szaktudás kialakulása és felzárkózása a műemléki tervezés, kivitelezés, karbantartás terén, rendszeres szakemberképzés Kolozsváron</p> <p>- Működő program Énlakán, (akárcsak a Fehér megyei Torockón) ezek mintaadó ereje</p>	<p>- Hamis etikai és esztétikai értékrend a köztudatban (új=jó és szép, régi=rossz és csúf)</p> <p>- Tévhitek a műemlékek „fejlődésgátló” tulajdonságaival kapcsolatban</p> <p>- Tudatlanság, karbantartási kultúra hiánya, közöny a pusztulással, vagy rombolással szemben</p> <p>- Általános, társadalmi szintű emlékezetkiesés</p> <p>- A gazdaszellem és a felelősségvállalás társadalmi szintű hiánya</p> <p>- Az országos és területi műemlékvédelem alulfinanszírozottsága, szerkezeti hiányosságai és személyi korlátai</p> <p>- Szűk jogi keret, kiskapukkal a műemlékek és műemléki környezetek rombolói számára, a felelősségrevonás bántó hiánya</p> <p>- Rossz, a hagyományos nevelési értékeket mellőző tanügyi rendszer (helyismereti, esztétikai, általános műveltség, környezetismereti, valamint szakmunkásképző, otthonteremtési és -karbantartási tantárgyak hiánya)</p>

Analiza SWOT privind protecția
monumentelor din jud. Harghita

Puncte forte (Strenghts)	Slăbiciuni (Weaknesses)
<p>- Structura istorică a satelor județului, caracterul de peisaj cultural al regiunilor, existența ierarhiei spirituale în imaginea satului</p> <p>- Prezența parțială a unei mase de construcții conservate de sărăcie</p> <p>- Păstrarea tehnicilor de construcții tradiționale</p> <p>- Prezența gospodăriilor de casă și a clădirilor care deservească această activitate</p> <p>- Recunoașterea de către societate a rolului de susținere a identității a patrimoniului local</p> <p>- Interes sporit față de ocrotirea tradiției, produsele locale, identitatea regională, patriotism local în creștere</p> <p>- Programele de susținere ale CJHR (târguri meșteșugărești tradiționale, ocrotirea imaginii satului, casa secuiască modernă)</p> <p>- Formarea și revenirea din urmă a profesionalismului proiectării în domeniu, a protecției și întreținerii monumentelor, cursuri postuniversitare regulate de reabilitare la ClujN.</p> <p>- Exemple de programe cu succes (Inlăceni, Rimetea)</p>	<p>- Scări de valori etice și estetice false (nou=bun și frumos, vechi=rău și urât)</p> <p>- Părerii greșite despre trăsătura monumentelor de a fi piedica dezvoltării</p> <p>- Lipsa de cunoștințe, lipsa unei culturi ai întreținerii, ignoranța față de distrugeri și agresiuni</p> <p>- Amnezie generală a societății</p> <p>- Lipsa spiritului de gospodar și lipsa de responsabilitate</p> <p>- Sistem național de protecția patrimoniului subfinanțat, cu deficiențe structurale și personale</p> <p>- Cadru juridic îngust, cu portite pentru distrugătorii monumentelor și a zonelor de protecție ale acestora, lipsa tragerii la răspundere</p> <p>- Sistem de învățământ deficitar lipsit de valorile tradiționale de educare (cunoștințe în materie de istoria locală, estetică, cultură generală, mediul înconjurător, sau lipsa materiilor meșteșugărești, gospodărești, de realizarea și întreținerea locuinței)</p>

Lehetőségek (Opportunities)	Veszélyek (Threats)
<p>Az emberiség jelenlegi értékviszagsának világszintű felismerése, reakciók világszerte.</p> <p>Az autentikus kulturális értékrend felé nyitás a hazai többségi és kisebbségi vezető értelmiség és haladó politikusok körében.</p> <p>A visszaszolgáltatások növekvő gyakorisága.</p> <p>Erősödő autonómiaigény, a helyi tudás felértékelődése</p> <p>A kulturális turizmus dinamikus fejlődése.</p> <p>Fejlettebb országok pozitív példája, integrált műemléki programjai, tapasztalatcsere-lehetőségek és külföldi szakemberképzési programok.</p>	<p>A műemlékek anyagi hordozóinak folyamatos és visszafordíthatatlan romlása</p> <p>Idegen minták és építőanyagok tolokodó inváziója.</p> <p>Az úrgazdag félműveltség, a szellemiség rohamos lepusztulása.</p> <p>A pénzügyi világválság kezelésének fojtó lassúsága.</p> <p>A lokális értékrendet visszaszorító negatív globalizmus.</p> <p>Kormány- és önkormányzati szinten megnyilvánuló nemtörődömség, értetlenség és a téma iránti felelőtlen érzéketlenség Romániában.</p>

Oportunități (Opportunities)	Amenințări (Threats)
<p>Recunoașterea crizei de valori mondiale a umanității, formularea reacțiilor în lume</p> <p>Deschidere către valorile culturale autentice în cercul conducătorilor de elită majoritari sau minoritari, al politicienilor progresiști</p> <p>Numărul crescând a retrocedărilor</p> <p>O nevoie puternică de autonomie, reconsiderarea cunoaștințelor locale</p> <p>Dezvoltarea dinamică a turismului cultural</p> <p>Exemplul pozitiv al statelor dezvoltate, programele lor integrate de patrimoniu, posibilități de schimb de experiență, programe de perfecționare în țările dezvoltate</p>	<p>Distrugerea și dispariția continuă și ireversibilă a substanței istorice</p> <p>Invazia represivă a materialelor și modelelor străine</p> <p>Subcultura parveniților, dispariția rapidă a spiritualității</p> <p>Încetineala sufocantă a revenirii din criza mondială</p> <p>Globalismul negativ care reprimă sistemul de valori locale</p> <p>Nepăsare la nivelul guvernamental și al unor primării</p> <p>Neînțelegere și nesimțire iresponsabilă față de patrimoniu în România</p>

Megjegyzések:

Erősségek: belső tényezők - pozitív dolgok, melyek jól működnek és befolyásolni lehet még jobb működésüket.

Gyengeségek: belső tényezők - dolgok, melyek rosszul működnek, de befolyásolni lehet jobb működésüket.

Lehetőségek: külső tényezők - adottságok, melyeket nem tudunk befolyásolni, de kedvezőek, és rájuk építve kihasználhatjuk az erősségeinket.

Veszélyek: külső tényezők - korlátok, negatív tényezők, melyeket nem tudunk befolyásolni, és csökkentik a siker esélyeit, kockázatot is jelentenek.

Observații:

Puncte forte: acei factori pozitivi intrinseci care funcționează bine, fiind posibilă îmbunătățirea lor.

Slăbiciuni: acei factori intrinseci care nu funcționează bine, dar este posibilă îmbunătățirea lor.

Oportunități: factori exteriori – nu pot fi influențate, dar putem profita de avantajele lor.

Amenințări: factori exteriori negativi – nu pot fi influențate și prezintă pericol pentru succesul strategiei.

MEGYEI MŰEMLÉKVÉDELMI STRATÉGIA

A stratégia célja értékmentés rövid távon és értékvédelem biztosítása hosszú távon.

Értékorientáltan kell cselekedni, mivel a műemlékvédelem kulturális aktus, mely önmagáért létjogosult – mindenkori állami feladat az állam integritását védeni.

Ugyanakkor a műemlékvédelem fenntartható elképzelés kell, hogy legyen, be kell ágyazni minden más programba, ahogy ezt már a környezetvédelemmel teszik.

A stratégia azon akcióprogramok szabályozó kerete, mely biztosítja a fejlesztések ésszerűségét.

STRATEGIA JUDEȚEANĂ DE PROTEȚIA MONUMENTELOR

Strategia trebuie să fie salvare de valori pe termen scurt și salvagardare pe termen lung.

Se cere o activitate orientată spre valori, protejarea patrimoniului este în primul rând un act cultural justificat prin sine, fiind în atribuția statului protejarea integrității statale.

Totodată, obiectivul trebuie să fie sustenabil, protecția monumentelor trebuie integrat în programe scșionale, așa cum se întâmplă și în cazul protecției mediului.

Strategia, drept cadru de reglementare a programelor de acțiuni, asigură raționalitatea dezvoltării.

A JÖVŐKÉP FONTOSSÁGA

A jövőkép az érték- és identitástudat, mely otthonossá, szeretetreméltóvá és fontossá teszi a polgárok számára a műemléket. Szerepet játszik a megyei, régiós, helyi arculat kialakításában.

HOSSZÚ TÁVÚ JÖVŐKÉP

ápoltság-hagyomány-társadalmi és szervezeti együttműködés-kultúrtájba illeszkedő települések fenntartható rendszere, fenntartható fejlesztésbe illeszkedés

RÖVID TÁVÚ PRIORITÁS

mentés-tudatosítás-szakemberbiztosítás

STRATÉGIAI CÉLOK

- A tárgyismeret bővítése, leltározás (régészeti, művészettörténeti kutatások)
- A mentés rendszeresítése
- A megelőzés, karbantartás kultúrájának kialakítása
- A térség fejlesztéspolitikájába, munkaerőpiacba integrálása
- Térségi, kultúrtájai, lokális identitás megerősítése, desztinációépítés
- Szervezeti partnerségek (szinergia) kialakítása és fenntartása
- A jogi környezet hatékonyra tétele
- Köztudatbaépítés és mediatizálás, oktatás, értékrend kialakítás
- Szakemberképzés
- Az életminőség javítása, a műemlékekhez való hozzáférés biztosítása, társadalmi részvétel fokozása

IMPORTANȚA OBIECTIVELOR

Obiectivul este conștiința de valori și de identitate care fac agreabil, drag și important pentru cetățeni patrimoniul. Formarea imaginii județene, regionale și locale.

OBIECTIV PE TERMEN LUNG

tradiție-colaborare socială și organizațională-sistemul localităților integrate în peisajul cultural sustenabil, integrare în dezvoltarea sustenabilă

PRIORITATE PE TERMEN SCURT

salvare-conștientizare-asigurare de specialiști

OBIECTIVE STRATEGICE

- Lărgirea cunoștințelor în materie, inventariere (cercetări arheologice și de istoria artei)
- Definitivarea activității de salvare
- Prevenirea distrugerii, cultura întreținerii
- Integrarea în politica de dezvoltare și piața de muncă locală
- Identitate regională, de peisaj cultural, locală, destinație
- Formarea, susținerea parteneriatelor organizaționale (sinergie)
- Eficientizarea cadrului juridic
- Discurs social, mediatizare, învățământ, formare scară de valori
- Formarea specialiștilor
- Creșterea calității vieții, asigurarea accesului la patrimoniu, creșterea participării societății

FEJLESZTÉSI JAVASLATOK

(összhangban a megye kulturális stratégiájával)

A stratégia fejlesztési területei	A megyei önkormányzat kompetenciája
Műemlékismeret, művelődés, oktatás, nevelés, hozzáférés, társadalmi részvétel	- fejlesztéspolitikai tervezési jogkör és erőforrás - kulturális infrastruktúra-fejlesztési lehetőség, mint műemlék-felújítás, turisztikai utak, stb
Táji-helyi értékek, identitástudat	- programalkotási jogkör és erőforrás
Fejlesztési programok, műemlék piac, desztinációk	- támogatási gyakorlat (anyagi vagy menedzsment)
Kreatív szektor: műemlékek integrált felújítása, műemlékek környezete, településkép	- saját intézményrendszer - a legjelentősebb megyei forrásbevonási potenciál
A HMT hatáskörébe tartozó intézményrendszer	

A táblázatból kitűnik a Megyei Tanács e tárgykörben megmutatkozó erős és direkt befolyásolási potenciálja.

PROPUNERI DE DEZVOLTARE

(conform strategiei culturale a județului)

Direcții de dezvoltare strategică	Competența CJHR
Cunoașterea monumentelor, cultură, învățământ educație, accesibilitate, participarea societății	- drepturi de proiectare în domeniul politicii de dezvoltare, resurse - posibilități de dezvoltare a infrastructurii culturale (reabilitări de monumente, trasee turistice, etc)
Valori locale-peisagere, identitate	- drepturi de creare de programe, resurse - practica de sprijinire materială sau management
Programe de dezvoltare, piața monumentelor, destinații	- sistem instituțional propriu - cel mai puternic potențial de atragere a fondurilor
Sectorul creativ: reabilitarea integrată de monumente, zona aferentă monumentelor, imaginea localității	
Sistemul instituțional al CJHR	

Din tabel rezultă o competență de influențare puternică și directă a Consiliului Județean în domeniu.

PRIORITÁSOK ÉS PROGRAMCSOMAGOK

I. Rendszerezett tárgyismeret, kutatás

Értékkataszter, tudásbázis, felmérések és ezek frissítése, mindez szolgáltatja a tárgyismeretet, az alapot a műemlékvédelemre.

Programszerű, folytonos tevékenység, mindenkori állami és helyhatósági feladatkör.

A felmérési programok finalitása a rendezési tervekbe építés, lokális törvényerőre emelés, emellett civil szférával együtt a népszerűsítés, a köztudatba építés.

II. Mentés és megóvás

(karbantartás, megelőzés)

A törvényt megfelelővé kell tenni a műemlékmentési gyorsított eljárásokra, cél a pusztulás és a pusztítás hatékony megállítása, hogy legyen amit védeni.

A mentést a dokumentálással párhuzamosan kell végezni.

Raktárak létrehozása fontos, a bontott, régi építőanyagok és épületszerkezetek rendszerezett tárolására, újrahasonosítására.

A lakosságot érzékenyvé kell tenni a pusztulásra és rombolásra, a büntetőjog-érvényesítés meg kell hogy nyilvánuljon.

Mivel az országos helyzet feltartóztatlan pusztulást mutat, sürgős mentési lehetőséget kell biztosítani jogi alapon.

(\$.Sturdza)

PRIORITĂȚI ȘI PACHETE DE PROGRAME

I. Cunoștințe sistematizate, cercetare

Cadastrul de valori, baza de cunoștințe, relevee și reactualizarea lor, toate contribuie la crearea bazei de date a activității de protecția monumentelor. Trebuie să fie o activitate programatică, constantă a statului și a administrației locale.

Finalitatea programelor de relevare și cartare este PUG-ul, adus la putere de lege locală, totodată conștientizarea, popularizarea, împreună cu sfera civilă.

II. Salvare și salvagardare

(întreținere, prevenire)

Legea trebuie să susțină intervențiile urgente în domeniul patrimoniului, obiectivul este oprirea eficientă a degradării și a distrugerii, ca să avem ce proteja. Salvarea se face paralel cu documentarea. Este importantă realizarea unor depozite pentru înmagazinarea sistematică a materialelor și elementelor valoroase autentice, în vederea refolosirii lor în reabilitări.

Populația trebuie să aibă afinitate vizavi de deteriorare și distrugere, cadrul juridic al sancțiunilor trebuie să revină în conștiința comună.

Deoarece în țară se produce o distrugere fără reținere a patrimoniului, trebuie asigurată baza juridică a intervențiilor de salvare urgentă. (\$.Sturdza)

III. Integrált fejlesztés, partnerségek, szinergiák teremtése, fenntartható programokba illeszkedés, műemlékbörze

A jó műemléki stratégia szektorális stratégiákkal összefonódik, ezek programjaiba – minél többbe – beépül, így biztosítva fenntarthatóságát. Azonos érdek fűz egybe egyházat, iskolát, turizmust, és helyi gazdaságot, a fenntarthatóságé. „A 2009 óta tartó pénzügyi és gazdasági válság különösen aktuálissá teszi a kulturális örökségben rejlő fejlesztési lehetőségek tárgyalását. Az örökségvédelem azért különösen alkalmas válságkezelésre, mert a műemlék-helyreállítások 3-4-szer több ember foglalkoztatását teszik lehetővé, mint az új építkezések; a gazdasági tevékenységek többségénél erősebb a munkahely-sokszorozó hatásuk is, azaz egy létrehozott munkahely itt generálja a legtöbb közvetett foglalkoztatást; és mivel nagyobb infrastrukturális beruházásokat nem igényelnek, a befektetett tőke jelentős része bérezésre fordítható.”³

IV. Vonzerőnövelés

A műemlék érvényesítésének és fenntartásának leghatékonyabb eszköze a turisztikai, kulturális, vallásos célpont, úgynevezett **desztináció** építése. Általában a desztinációnak a fő eleme maga a műemlék. A desztináció kisebb mellékelemekkel bővíti a hely kínálatát, ezek a lakosság gazdasági potenciáljára épülnek, illetve a tájhasználatra, a

III. Dezvoltare integrată, parteneriate, înfăptuirea sinergiilor, implantări în programe sustenabile, bursa monumentelor

Strategia bună se împletește cu strategiile sectoriale, integrându-se în programele acestora, asigurând astfel sustenabilitatea. Interesele bisericii, a învățământului, a turismului și a economiei locale converg în ideea sustenabilității.

„Criza economică financiară pornită în 2009 a scos la iveală actualitatea tratării posibilităților de dezvoltare intrinseci ale patrimoniului. Protejarea patrimoniului este potrivit pentru administrarea crizei deoarece reabilitările fac posibile uneori până a 3-4 ori mai multe forțe de muncă decât la construcțiile noi; în domeniul activităților economice au o trăsătură de multiplicarea locurilor de muncă, cu alte cuvinte capacitatea de generare a activităților conexe, a unui loc de muncă, se prezintă a fi mult mai mare; nu necesită investiții infrastructurale mari, capitalul investit poate fi cheltuit pe salarii.”

IV. Creșterea atracției

Cea mai eficientă cale de punere în valoare și susținere a monumentului este obiectivul turistic, cultural sau religios, adică **destinația** construită întocmai pe fondul monumentului. Destinația întregeste oferta locului cu mici elemente secundare, bazate pe potențialul economic al localnicilor, respectiv folosirea peisajului, potențialul peisajului.

³ 3 Örökségvédelmi szempontú vélemény és javaslat az Új Széchenyi Terv vitáratához – KÖH, Bp, 2010

tájpotenciálra. A desztináció összességében jövedelmező, az így keletkezett értéktöbbletből profitál a műemlék is.

V. Jogérvényesítési folyamat

Szigorítani kell a társadalmi megítélést arombolással szemben, műemlékkel, környezetével, művészi komponenseivel, régészeti lelőhellyel szembeni erőszak minősüljön társadalomellenesnek, mely állami integritást sért, ezért be kell vezetni a büntetések gyakorlatát. Ugyanakkor fel kell mutatni és tudatosítani díjazás formájában a társadalomnak a jó bánásmódot, a szakszerűséget, ezzel növelve a társadalmi kohéziót és a felelősségvállalást.

VI. Hatékonyság monitoringja

„Európában és a világ örökségtudatos térségeiben jó ideje komoly erőfeszítések történnek a kulturális örökségben rejlő gazdasági lehetőségek feltárására és számszerűsítésére, s ezek révén az érintettek meggyőzésére. Ennek a folyamatnak egyik kézzelfogható eredménye a 2005. október 13-án elfogadott, A kulturális örökség gazdasági értékéről szóló Európa Tanács-keretegyezmény, közismert nevén a Faro egyezmény amely...felvázolja azokat az előnyöket, amelyek a kulturális örökség kulturális tőkeként való hasznosításából erednek.”⁴

A bukaresti **ATU** -Asociația pentru Tranzitia Urbana (Egyesület az Urbánus Átmenetért) legutóbb 4 helyi műemlék-helyreállítási, újrahaznosítási esetet mutatott be a romániai francia nagykövetség

Destinația fiind eficientă global, profitul se redistribuie asupra monumentului.

V. Aplicarea cadrului juridic

Se cere înăsprirea judecării de către societate a distrugerilor patrimoniului, a componentelor sale artistice sau a siturilor arheologice, urmând ca aceste fapte să fie considerate atacuri antisociale asupra integrității statului, fiind necesară aplicarea severă a sancțiunilor. Totodată trebuie arătate societății și conștientizate în formă de premiere bunele practici în domeniu, profesionalismul, mărind astfel coeziunea și responsabilitatea socială.

VI. Monitorizarea eficienței

„În Euroa și regiunile responsabile de patrimoniu se caută de un timp depistarea și exprimarea în termeni statistici ai posibilităților economice intrinseci acestui domeniu, convingerea factorilor implicați zésére. Ca rezultat al acestui proces a luat naștere în octombrie 2005 Convenția Cadru despre valoarea economică a patrimoniului, a Consiliului European, numit Convenția FARO care, ...schitează acele avantaje care derivă din valorificarea patrimoniului considerat drept capital cultural”

În cadrul unei dezbateri pe marginea patrimoniului construit, s-au lansat 4 mini-documentare realizate în cadrul proiectului *Dialog pentru patrimoniu*, finanțat de Ambasada Franței în România. Dincolo de valoarea de documentare a patrimoniului construit, cu puternice valențe identitare, clădirile de patrimoniu pot avea funcție de

⁴ 4 Nagyítás folyóirat 2010/06. Válság és örökségvédelem

Hargita megye műemlékvédelmi stratégiája

finanszírozásával folyó *Dialog pentru patrimoniu (párbeszéd az épített örökségért)* program keretében. Mind a négy eset: Carol 53, Cărturești, Aviatorilor 9, Hanul lui Manuc, bizonyíthatóan társadalmi élénkületést és komoly forrást hozott a helyi fejlődésbe.

VII. Tematikus oktatás, nevelés, értékrend - alakítás

A műemlékvédelem fontos eleme az identitás erősítésnek, műemlékek nélkül elveszítjük emlékezetünket, kulturális szempontból relatívvá válunk, helyi jelleg nélkül, ezért rendkívül fontos tematikus oktatásban, tantárgyszerűen oktatni a helytörténetet és a helyi műemlékek ismeretét. Nevelésben fontos elem a jó gazdaszellelem kialakítása, a megfelelő felelősségvállalással. Ez vonatkozik az épített örökség tárgykörére is. Valódi és nem ál-értékrend kialakításával fenntarthatóvá válik a műemlékvédelem. Az oktatásban a téma kiemelt szerepet kell, hogy kapjon, így alakulhat ki a műemlékvédelemmel kapcsolatban is az önálló - autonóm gondolkodás (mint az autonómia legfontosabb alappillére)

revitalizare socială și generator de profit pentru proprietari. O clădire de patrimoniu, înainte de toate, este o resursă potențială de venit. Cu toate acestea decizia de reintroducere în circuitul socio-economic aparține proprietarului. Pentru a ilustra ceea ce poate fi obținut dintr-o corectă restaurare și refuncționalizare a acestor clădiri, ATU, alături de Casa Jurnalistului, au documentat patru studii de caz din București: Carol 53, Cărturești, Aviatorilor 9, Hanul lui Manuc.

(**ATU** -Asociația pentru Tranzitia Urbana)

VII. Învățământ tematic, educare, formarea sistemului de valori

Protecția patrimoniului este elementul important al păstrării identității, în lipsa patrimoniului nostru ne pierdem memoria, devenim relativi din punct de vedere cultural, fără trăsături locale. Este foarte importantă predarea ca materie tematică a istoriei locale și a cunoștințelor legate de patrimoniul local. În educare are o importanță mare formarea spiritului de gospodar, angajamentul responsabilității civice, lucru valabil și în privința patrimoniului. Sustenabilitatea patrimoniului este garantat de o scară autentică a valorilor, eliminând falsul. Învățământul trebuie să acorde importanță acestei tematici, astfel se poate forma aceea gândire autonomă care stă la baza oricărei autonomii locale.

VIII. Szakemberképzés

A helyreállítások hitelességét növeli, ha a beavatkozás nemcsak hagyományos anyagokkal, de hagyományos, korhű technikákkal is készül. Ezt a tudást, akárcsak a műemléket magát, őrizni és továbbadni kell. A továbbképzett, szakosított munkaerő a piacon keresetté válik, fenntartása is egyszerűbb.

IX. Társadalmi részvétel

Lakossági feedback fontos a műemlékvédelemben. Közbeszéd kialakítása, közcselekvések (közmunkák, stb) szervezése, társadalmi kohézióteremtés a cél.

VIII. Formarea specialiștilor

Punerea în operă a materialelor autentice trebuie făcută după tehnici tradiționale. Această cunoștință, ca și monumentul în sine trebuie păstrată și transmisă generațiilor care urmează. Forța de muncă perfecționată, formată profesional își găsește locul mai ușor pe piața de muncă, devine mult mai sustenabilă.

IX. Participarea societății

Feedback-ul societății este important în protecția patrimoniului. Formarea discursului social, al acțiunilor comune (munci obștești, etc.) reînnoiesc coeziunea socială.

A STRATÉGIAÉRVÉNYESÍTÉSI PROGRAMOK

A jól működő stratégiák szerinti műemlékvédelem **börze funkciót is vállal**: biztosítja az integrálást, funkcionális vagy társadalmi hasznosítást, hosszú távú vagy éppen rövid távú programokba illesztést (Emódi Tamás)

A társadalmi elfogadtatás mellett szükséges a programok pénzügyi háttérbiztosítása.

A célok ismeretében meg kell vizsgálni mi van biztosítva, mi kell az érvényesítéshez?

PROGRAMCSOMAG	PROGRAMOK
I. Rendszerezett tárgyismeret, kutatás	-adatbázis építés - felmérések frissítve - faluképmentési tanulmányok folytatása -kutatási programok (régészet, művészettörténet)
II. Mentés és megóvás (karbantartás, megelőzés)	-sürgősségi alap létrehozása -éves támogatási rendszerek fenntartása -műemléki figyelőrendszer -bontott, újra-hasznosítható elemek nyilvántartott raktára
III. Integrált fejlesztés, partnerségek, sinergiák teremtése, fenntartható programokba illeszkedés, műemlékbörze	-ágazatközi stratégiai tanács létrehozása -együtműködés kiépítése (egyház-iskola-kultúra-turizmus-gazdaság-szociális) -tevékenység- és adat-összhang teremtés a műemléki hivatallal -faluképi tanulmányok beépítése az ÁRT-be -szakiroda a HMTban

PROGRAMME DE VALIDARE A STRATEGIEI

Protejarea monumentelor derulată după strategii bune preia o **funcțiune de bursă**, asigurând integrarea în programe de management – de lungă sau scurtă durată, eficientizare funcțională sau socială (E.T.)
Pe lângă acceptarea de către societate este necesară asigurarea fondurilor financiare. Cunoscând scopurile, trebuie analizat ce anume este asigurat, de ce mai este nevoie pentru validare?

PACHET PROGRAME	PROGRAME
I. Cunoștințe sistematizate în materie, cercetare	-construire bază de date -actualizarea releveelor -continuarea studiilor de ocrotirea imaginii satelor -programe de cercetare (arheologie, istoria artei)
II. Salvare și salvagardare, (întreținere, prevenire)	-realizare fond de intervenții urgente -menținerea sistemelor de sprijinire anuală -sistem de monitoring monumente -depozitarea elementelor demolate refofosibile
III. Dezvoltare integrată, parteneriate, înfăptuirea sinergiilor, implantări în programe sustenabile, bursa monumentelor	-înființare consiliu strategic intersectorial -colaborare intersectorială (biserică-învățământ-culturală-turism-economie-social) -colaborare armonioasă cu direcția județeană de patrimoniu -inserarea studiilor de ocrotirea imaginii satului în PUG-uri -birou de specialitate al CJHR

IV. Vonzerőnövelés	-helyi turisztikai vagy kulturális, egyházi desztinációk építése, műemlékekre és ezek környezetére alapozva
V. Jogérvényesítési folyamat	-a listás védelem kiegészítése helyi tanácsi védelemmel -műemléki lista bővítés-támogatása -büntetőjog-érvényesítés kezdeményezése -jutalmazás, „a jó műemlékgazda” díj
VI. Hatékonyság monitoringja	-a műemlékhelyreállítás területén alkalmazható költség-haszon kimutatás módszertani kifejlesztése
VII. Tematikus oktatás, nevelés, értékrend -alakítás	-helyismereti, műemlékes iskolai vetélkedők -műemlékazonosító táblák elhelyezése -szervezett műemlék-látogatás (nyitott kapuk) -helytörténet és épített környezet védelme tartalmú tantárgyak bevezetése az oktatási rendszerbe -restaurálások mediatizálása a sajtóban -útmutatók, jó gyakorlat-rossz gyakorlat tartalmú népszerűsítő füzetek - helyi műemlékvédelmi témájú szórólapok, pótlók, plakátok, kirakós gyermekjátékok, kifestőkönyvek -vándorkiállítások

IV. Creșterea atracției	-construire de destinații turistice, culturale, religioase bazate pe monumente și zonele de influență ale acestora
V. Aplicarea cadrului juridic	-completarea protecției monumentelor clasate cu protejarea locală de consiliul local -sprijinirea întregirii listei -inițierea aplicării sancțiunilor -compensări, premiul ”bun gospodar al monumentului”
VI. Monitorizarea eficienței	-dezvoltarea metodologiei unei analize cost-beneficiu aplicabile în domeniul reabilitărilor de monumente
VII. Învățământ tematic, educare, formarea sistemului de valori	-concursuri școlare de istorie locală și de monumente -montarea plăcilor info de monumente -vizite organizate de monumente (porți deschise) -introducerea în programul de învățământ a materiilor cu conținut de istorie locală și protejare patrimoniu -mediatizarea reabilitărilor în presă -îndrumare tip bune practici – greșeli -pliante, abțibilduri, afișe, jucării și cărți de colorat pentru copii cu teme de monumente locale -expoziții itinerante

VIII. Szakemberképzés	<ul style="list-style-type: none"> -hagyományos mesterségek szakipari oktatása -szakmérnökképzés támogatása -hivatali dolgozók képzési programja -fejlesztési menedzserek műemlékvédelmi és hasznosítási szakképzése
IX. Társadalmi részvétel	<ul style="list-style-type: none"> -köz munkák a műemléki környezetek karbantartására -műemlékek takarítása, karbantartása önkéntes nyári táborokban -"a műemlékvédelem= kulturális környezetvédelem" c. program -a műemlékvédelmi bélyegilleték helyi hasznosítása -gyűjtések és téglajegyek, örökbefogadott műemlékek programja

VIII. Formarea specialiștilor	<ul style="list-style-type: none"> -formarea meșteșugarilor tradiționali de specialitate -sprijinirea formării specialiștilor de reabilitare la cursuri postuniversitare -perfecționarea cadrelor din oficii -perfecționarea managerilor de dezvoltare în domeniul monumentelor și eficientizarea acestora
IX. Participarea societății	<ul style="list-style-type: none"> -munci obștești de curățarea zonelor aferente monumentelor -curățarea și întreținerea monumentelor voluntară în tabere de vară -programul "protejarea patrimoniului=protecția mediului cultural" -folosirea locală a timbrului de patrimoniu -adunări de fonduri, bilete de cărămidă, programul monumentelor adoptate

KIEMELT PROGRAMOK MODELLJE
(a kulturális stratégiával összhangban)

MODELUL PROGRAMELOR MARCANTE
(în conformitate cu strategia culturală)

Fejlesztési terület I.	Rendszerezett tárgyismeret, kutatás: adatbázis építés
Tartalom	Folyamatosan és programszerűen karbantartott inventárium, felmérések és karterékok papíron és digitalizálva, archivumban és weboldalon
Cél	Tudásbázis kiépítése, szakmai segédlet, információáram
Indoklás	A stratégia tárgyának ismerete
Várható eredmény	Gyors és szakszerű dokumentálás, hiteles dokumentációs alap
Szinergia lehetőség	Régészeti és művészettörténeti, restaurátori és szakmérnöki együttműködés, desztinációépítési programok
Finanszírozás fenntartás	Megyei költségvetés, európai uniós pályázatok
Megjelenítés	www.epitettorokseg.ro www.virtualisszekelyfold.ro
Kapcsolódó projektek	www.epitettorokseg.ro faluképméntési tanulmányok

Domeniul de dezvoltare I.	Cunoștințe sist. în materie, cercetare: data de baze
Conținut	Inventar întreținut continuu și programatic, relevee și fișe pe hârtie și digitalizat, în arhive și pe site-uri
Obiectiv	Realizarea bazei de cunoaștere, asistență profesională, fluență informațională
Justificare	Cunoașterea obiectului strategiei
Rezultat preconizat	Documentare rapidă din sursă avizată
Posibilități de sinergie	Colaborare între arheologi, istorici de artă, specialiști arhitecți și ingineri, programe de construire de destinații
Finanțare susținere	Bugetul CJHR, alocări fonduri europene
Mediatizare	www.patrimoniustruit.ro www.virtualszeklerland.ro
Proiecte conexe	www.patrimoniustruit.ro , studii de ocrotirea imaginii satelor

Fejlesztési terület II.	Mentés és megóvás: sürgősségi alap
Tartalom	Költségvetési tétel előre nem látható gyorsbeavatkozásokra
Cél	Hatékony kármentés
Indoklás	Bizonytalan tulajdonjog, biztosítási hiányosságok, magántulajdonosok rossz anyagi háttere
Várható eredmény	Gyors és szakszerű helyreállítás, a további károk megakadályozása
Szinergia lehetőség	Prefektúra, helyi katasztrófavédelem, önkéntes tűzoltók, katonaság
Finanszírozás fenntartás	Megyei költségvetés, európai uniós pályázatok
Megjelenítés	www.epitetorokseg.ro, írott sajtó
Kapcsolódó projektek	

Domeniul de dezvoltare II.	Salvare și salvagardare: fond de urgență
Conținut	Capitol bugetar pentru situații de urgență imprevizibile
Obiectiv	Dezafectare eficientă
Justificare	Drepturi de proprietate neclare, deficiențe de asigurări, lipsă fonduri la sectorul privat
Rezultat preconizat	Recondiționare rapidă și profesionistă, oprirea generării daunelor ulterioare
Posibilități de sinergie	Prefectura, inspectoratul situațiilor de urgență, pompieri voluntari, armata
Finanțare susținere	Bugetul CJHR, alocări fonduri europene
Mediatizare	www.patrimoniustruit.ro, presa scrisă
Proiecte conexe	

Fejlesztési terület II.	Mentés és megóvás: műemléki figyelőrendszer
Tartalom	Műemlékek karbantartásának követése, tulaj. tájékoztatása
Cél	Hatékony megelőzés
Indoklás	Tulajdonosok tájékozatlansága
Várható eredmény	Idővel kialakuló szakszerű műemlékkarbantartási kultúra
Szinergia lehetőség	Megyei építettörökség irodával, polgármesteri hivatalokkal
Finanszírozás fenntartás	Megyei költségvetés, európai uniós pályázatok
Megjelenítés	www.epitetorokseg.ro, tájékoztató füzetek,
Kapcsolódó projektek	V./3.,4. büntetés – díjazás

Domeniul de dezvoltare II.	Salvare și salvagardare: sistem de monitoring al patrimoniului
Conținut	Urmărirea stării monumentelor, informarea proprietarilor
Obiectiv	Prevenirea eficientă a daunelor
Justificare	Dezorientarea proprietarilor
Rezultat preconizat	Cultură generală de întreținere a monumentelor
Posibilități de sinergie	Direcția județeană al patrimoniului, primării
Finanțare susținere	Bugetul CJHR, alocări fonduri europene
Mediatizare	www.patrimoniustruit.ro, indrumare
Proiecte conexe	V./3.,4. sancțiuni – premii

Fejlesztési terület II.	Mentés és megóvás: bontott anyag raktár
Tartalom	Bontások hiteles elemeinek, téglacserép, vasazatok, stb. raktára
Cél	Régi, hiteles épületanyag újrahaznosítása a helyreállításban
Indoklás	A bontott anyag nem megy kárba, új anyagok helyett hiteles elemek kerülnek a műemlék épületekbe
Várható eredmény	A megmentett anyagok növelik a régiségértéket
Szinergia lehetőség	Építőanyagkereskedések, múzeumok
Finanszírozás fenntartás	Megyei költségvetés
Megjelenítés	www.epitetorokseg.ro, sajtó
Kapcsolódó projektek	

Fejlesztési terület III.	Integrált fejlesztés: ágazatközi stratégiai tanács
Tartalom	Műemlékvédelem integrálása más fejlesztési programokba
Cél	Hatékonyság növelés
Indoklás	A műemléki stratégia érvényesítése
Várható eredmény	Hatékonyságnövekedés a műemlékvédelemben
Szinergia lehetőség	Turizmus, kultúra, oktatás, gazdaság fenntartható fejlesztése
Finanszírozás fenntartás	Megyei költségvetés, európai uniós pályázatok
Megjelenítés	www.epitetorokseg.ro, sajtó
Kapcsolódó projektek	Turizmusfejlesztés, desztinációk építése

Domeniul de dezvoltare II.	Salvare și salvagardare: depozit de material istoric
Conținut	Depozitul materialelor autentice refolosibile rezultate din demolări
Obiectiv	Utilizare de materiale autentice
Justificare	Materialul desfăcut nu se pierde, ele pot lua locul materialelor noi
Rezultat preconizat	Materialele refolosite măresc valoarea istorică a reabilitărilor
Posibilități de sinergie	Piața materialelor de construcții, muzee
Finanțare susținere	Bugetul CJHR
Mediatizare	www.patrimoniustruit.ro, presa
Proiecte conexe	

Domeniul de dezvoltare III.	Dezvoltare integrată: consiliu strategic intersectorial
Conținut	Integrarea protecției patrimoniului în alte programe de dezvoltare
Obiectiv	Creșterea eficienței
Justificare	Validarea strategiei patrimoniale
Rezultat preconizat	Creșterea eficienței în protecția monumentelor
Posibilități de sinergie	Turism, cultură, învățământ, economie dezvoltată sustenabil
Finanțare susținere	Bugetul CJHR, alocări fonduri europene
Mediatizare	www.patrimoniustruit.ro, presă
Proiecte conexe	Dezvoltare de turism, construire de destinații

Fejlesztési terület III.	Integrált fejlesztés: faluképm-entési tanulmányok ÁRT-be építése
Tartalom	A programszerűen készülő tanulmányok általános rendezési tervekbe illesztése
Cél	A szabályozás hatékonyságának
Indoklás	A hagyományos falukép mentése
Várható eredmény	A további faluképrombolás megakadályozása
Szinergia lehetőség	Polgármesteri hivatalok tevékenysége, településfejlesztés
Finanszírozás fenntartás	Megyei és helyi költségvetés
Megjelenítés	www.epitettorokseg.ro, írott sajtó
Kapcsolódó projektek	Települések Általános Rendezési Tervei

Domeniul de dezvoltare II.	Dezvoltare integrată: studii de ocrotirea imaginii satelor incluse în PUG-uri
Conținut	Includerea în PUG a studiilor realizate programatic
Obiectiv	Eficientizarea reglementării
Justificare	Salvarea imaginii tradiționale ale satului
Rezultat preconizat	Împiedicarea distrugerii imaginii satului
Posibilități de sinergie	Activitatea primăriilor, dezvoltare de localitate
Finanțare susținere	Bugetul CJHR
Mediatizare	www.patrimoniustruit.ro, presa
Proiecte conexe	Planurile Urbanistice Generale

Fejlesztési terület IV.	Vonzerőnövelés: desztinációépítés
Tartalom	Helyi műemlékekre épített turisztikai, egyházi és kulturális célpontok kiépítése
Cél	Hatékonyság, fenntarthatóság
Indoklás	A desztináció mellékelemei fenntartják a műemléket
Várható eredmény	Növekvő turizmus, visszaosztható gazdasági jövedelem
Szinergia lehetőség	Turizmus, egyház, oktatás, kultúra, gazdaság, szociális körök
Finanszírozás fenntartás	Megyei költségvetés, európai uniós pályázatok
Megjelenítés	www.epitettorokseg.ro, írott sajtó
Kapcsolódó projektek	Fenntartható térségfejlesztés, ágazati stratégiák

Domeniul de dezvoltare IV.	Creșterea atractivității: construire de destinații
Conținut	Puncte de țintă turistice, religioase și culturale, bazate pe monumentul local
Obiectiv	Eficiență, sustenabilitate
Justificare	Elementele colaterale destinației susțin fondul patrimonial
Rezultat preconizat	Creșterea turismului, venit economic reîmpărțit
Posibilități de sinergie	Turism, biserică, învățământ, cultură, economie, social
Finanțare susținere	Bugetul CJHR, alocări fonduri europene
Mediatizare	www.patrimoniustruit.ro, presa
Proiecte conexe	Dezvoltare regională sustenabilă, strategii sectoriale

Fejlesztési terület V.	Jogérvényesítés: büntetések, díjazások
Tartalom	A műemlékekkel szembeni kihágások/bűntettek következetes büntetése, a helyes műemléki beavatkozások rendszeres díjazása
Cél	Társadalmi köztudatalakítás
Indoklás	Jelenleg büntetlenül lehet értéket rombolni, a példamutató eseményeket pedig nem jutalmazták
Várható eredmény	Hatékonyság a rombolások megakadályozásában, a társadalom erkölcsi kohéziója
Szinergia lehetőség	Rendőrség, civil szféra
Finanszírozás fenntartás	Megyei költségvetés
Megjelenítés	www.epitettorokseg.ro , írott sajtó
Kapcsolódó projektek	Társadalom-szocializáció és társadalmi kohézióteremtés

Domeniul de dezvoltare V.	Aplicare cadru juridic: sanctiuni și premii
Conținut	Sanționarea consecventă a contravențiilor/ cazurilor penale vizavi de integritatea monumentelor, premierea regulată a intervențiilor corecte
Obiectiv	Formarea conștiinței societății
Justificare	În prezent se distruge nepenalizat, iar evenimentele exemplare nu sunt premiate
Rezultat preconizat	Eficiență în combaterea distrugerilor, coeziunea morală a societății
Posibilități de sinergie	Poliția, foruri civile
Finanțare susținere	Bugetul CJHR
Mediatizare	www.patrimoniustruit.ro , presa
Proiecte conexe	Socializarea societății și realizarea coeziunii societății

Fejlesztési terület VI.	Hatékonyság monitoring: alkalmazott költség-haszon elemzés módszertani kidolgozása
Tartalom	Olyan módszertan kidolgozása, mellyel összetett elemzés alá lehet venni a műemlékvédelemre fordított alapok társadalmi hasznát
Cél	A műemlékvédelem társadalmi hatékonyságának kimutatása
Indoklás	Jelenleg ellenőrizetlen a beavatkozások reális társadalmi-gazdasági feedback-je
Várható eredmény	A műemlékhelyreállítás ésszerűsítése és hatékonyabbá tétele
Szinergia lehetőség	Szektoriális elemzések, felmérések, hosszú távú stratégiák, társadalomkutatás
Finanszírozás fenntartás	Megyei költségvetés
Megjelenítés	www.epitetorokseg.ro, írott sajtó
Kapcsolódó projektek	Építés, társadalomkutatás

Domeniul de dezvoltare VI.	Monitorizarea eficienței: dezvoltarea metodologiei analizei cost-beneficiu aplicate
Conținut	Dezvoltarea unei metodologii aplicate prin care să fie posibilă o analiză complexă a eficienței sociale a fondurilor alocate protecției monumentelor
Obiectiv	Evidențierea eficienței sociale a protecției monumentelor
Justificare	Deocamdată este necontrolabil feedback-ul real social și economic asupra intervențiilor pe monumente
Rezultat preconizat	Eficientizarea și raționalizarea activității de reabilitare a monumentelor
Posibilități de sinergie	Analize sectoriale, strategii pe termen lung, cercetarea socială
Finanțare susținere	Bugetul CJHR
Mediatizare	www.patrimoniustruit.ro, presa
Proiecte conexe	Construcții, cercetare socială

Fejlesztési terület VII.	Tematikus oktatás: útmutatók jó/rossz gyakorlat füzetek
Tartalom	Tudnivalók népszerűsítése, jó és rossz példák bemutatása
Cél	A köztudat alakítása, nevelés
Indoklás	Hiányos ismeretek a műemléki karbantartásról, beavatkozásokról
Várható eredmény	Szakzerű bánásmód a műemlékek karbantartásában, kármegelőzés
Szinergia lehetőség	Iskolai oktatás, hatósági műemlék-felügyelet
Finanszírozás fenntartás	Megyei költségvetés, európai uniós pályázatok
Megjelenítés	www.epitettorokseg.ro, írott sajtó
Kapcsolódó projektek	V./3.,4. büntetés – díjazás

Domeniul de dezvoltare VII.	Învățământ tematic: caiete îndrumare practici bune/rele
Conținut	Propagarea cunoștințelor de întreținere, exemple bune/rele
Obiectiv	Formarea conștiinței, educare
Justificare	Cunoștințe deficitare în domeniu
Rezultat preconizat	Proliferarea practicii profesionale în domeniu, combaterea daunelor
Posibilități de sinergie	Învățământ școlar, inspecția de protecția patrimoniului
Finanțare susținere	Bugetul CJHR, alocări fonduri europene
Mediatizare	www.patrimoniustruit.ro, presa
Proiecte conexe	V./3.,4. sancțiuni - premii

Fejlesztési terület VIII.	Szakemberképzés: hagyományos mesterségek szakipari oktatása
Tartalom	korhű technikák elsajátítása
Cél	Hiteles helyreállítások
Indoklás	A hiteles anyagok és hagyományos beépítési módjuk a műemléki helyreállítás értékfenntartó részei
Várható eredmény	Megőrzött hitelesség, régiségérték
Szinergia lehetőség	Szakipari továbbképzés, egyetemi kutatás
Finanszírozás fenntartás	Megyei költségvetés, európai uniós pályázatok
Megjelenítés	www.epitettorokseg.ro, írott sajtó
Kapcsolódó projektek	Fenntartható társadalmi stratégiák, munkaerőpiac befolyásolás

Domeniul de dezvoltare VIII.	Formarea specialiștilor: formarea meșteșugarilor tradiționali de specialitate
Conținut	Înșușirea tehnicilor tradiționale
Obiectiv	Reabilitări autentice
Justificare	Materialele tradiționale și punerea lor în operă sunt elementele autentice ale reabilitărilor
Rezultat preconizat	Autenticitate și valoare de vechime păstrate
Posibilități de sinergie	Formare profesională, cercetare universitară
Finanțare susținere	Bugetul CJHR, alocări fonduri europene
Mediatizare	www.patrimoniustruit.ro, presă
Proiecte conexe	Strategii sociale sustenabile, influențarea pieții de muncă

Fejlesztési terület IX.	Társadalmi részvétel: közmunkák a műemléki környezetek karbantartására
Tartalom	Programszerűen szervezett közmunkák iskolák, munkaközösségek, lakóközösségek részvételével
Cél	A műemlékek környezetének megfelelő kialakítása
Indoklás	Odafigyelés, értékelmutatás, társadalmi tudatformálás lehetőség
Várható eredmény	Rendezett környezet igénye, a rombolás megakadályozása, társadalmi kontroll
Szinergia lehetőség	Társadalomkutatás, oktatás, polgármesteri hivatalok
Finanszírozás fenntartás	Megyei költségvetés, európai uniós pályázatok
Megjelenítés	www.epitettorokseg.ro, írott sajtó
Kapcsolódó projektek	Társadalmi kohézióteremtés

Domeniul de dezvoltare IX.	Participarea societății: munci obștești de curățarea zonelor aferente monumentelor
Conținut	Munci obștești organizate programatic pentru școli, colective de muncă, locatari
Obiectiv	Amenajarea corespunzătoare a anturajelor monumentelor
Justificare	Atenție, evidențiere de valori, posibilitate de formare a conștiinței societății
Rezultat preconizat	Exigența anturajului ordonat, stoparea distrugerii, control social
Posibilități de sinergie	Cercetarea socială, învățământ, primării
Finanțare susținere	Bugetul CJHR, alocări fonduri europene
Mediatizare	www.patrimoniustruit.ro, presa
Proiecte conexe	Realizarea coeziunii sociale

IRODALOM

- Kulcsár L. coord.: Hargita megye stratégiája 2002-től 2013-ig
- Bíró A. Zoltán. coord: Hargita megye kulturális stratégiája 2012
- Márton Ildikó: HMT műemlékvédelmi részleg javasolt tevékenység - 2020
- Irina Oberlaender Tarnoveanu: Un viitor pentru trecut – ghid de bună practică pt păstrarea patrimoniului cultural, cIMeC, Buc., 2002
- Mihály Zita: helyi közigazgatási szintű műemlékvédelem, Kvár, 2006
- Șerban Sturdza, mások: Patrimoniul construit și natural al României în pericol. Măsurile prioritare de protecție, Palatul Cotroceni, 2008
- Albert Homonnai M: Épített örökség és modernizáció, Csíkszereda, 2009
- Örökségvédelmi szempontú vélemény és javaslat az Új Széchenyi Terv vitairatához – KÖH, Bp, 2010
- www.cultura.ro – acte normative

LITERATURĂ

- Kulcsár L. coord.: Strategia județului HR 2002-2013
- Bíró A. Zoltán. coord: Strategia Culturală a județului HR 2012
- Márton Ildikó: Planul de activitate al compartimentului patrimoniu al CJHR - 2020
- Irina Oberlaender Tarnoveanu: Un viitor pentru trecut – ghid de bună practică pt păstrarea patrimoniului cultural, cIMeC, Buc., 2002
- Mihály Z.: Protejarea monumentelor pe plan administrativ local, ClujN, 2006
- Șerban Sturdza, alții: Patrimoniul construit și natural al României în pericol. Măsurile prioritare de protecție, Palatul Cotroceni, 2008
- Albert Homonnai M: Patrimoniul construit și modernizare, M-Ciuc, 2009
- Propuneri pe tema patrimoniului pentru proiectul "Planul Nou de Dezvoltare Széchenyi" – KÖH, Bp, 2010
- www.cultura.ro – acte normative